

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLER
İÇİN ETİK DAVRANIŞLARI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ'NİN
GELİŞTİRİLMESİ VE EBEVEYNLERİN ETİK
DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ**

ŞEYMA PEHLİVANOĞLU
ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Seda SAKARYA

KIRIKKALE-2023

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLER
İÇİN ETİK DAVRANIŞLARI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ'NİN
GELİŞTİRİLMESİ VE EBEVEYNLERİN ETİK
DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ**

ŞEYMA PEHLİVANOĞLU
ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Seda SAKARYA

KIRIKKALE-2023

KABUL VE ONAY

Şeyma PEHLİVANOĞLU tarafından hazırlanan “OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLER İÇİN ETİK DAVRANIŞLARI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ’NİN GELİŞTİRİLMESİ VE EBEVEYNLERİN ETİK DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ” adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

ETİK BEYANI

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Şeyma PEHLİVANOĞLU

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLER İÇİN ETİK DAVRANIŞLARI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ VE EBEVEYNLERİN ETİK DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ

Kırıkkale Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Doç. Dr. Seda SAKARYA
Mart 2023, 69 sayfa

Bu çalışma, okul öncesi eğitime devam eden çocuğa (48-66 aylık) sahip ebeveynlerin etik davranışlarının değerlendirilmesi için bir ölçme aracı geliştirmek ve ebeveynlerin etik davranışlarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu iki ayrı örneklem oluşturmuştur. Araştırmada veri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" ve "Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın ölçek geliştirme sürecinde, okul öncesi eğitime devam eden çocuğa (48-66 aylık) sahip 207 ebeveyn çalışmaya dâhil edilerek geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Sonuç olarak, ölçeğin; 3 faktörlü ve 15 maddelik son hâlinin geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin etik davranışlarının belirlenmesinde ise okul öncesi eğitime devam eden çocuğa (48-66 aylık) sahip 223 ebeveyn araştırmaya katılmıştır. Ebeveynlerin etik davranışlarının belirlenmesinde; cinsiyet, anne öğrenim durumu, çocuk sayısı ve doğum sırası değişkenlerine göre t-testi ve varyans (ANOVA) analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, "Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği" puan ortalamaları arasında çocuk sayısı ve doğum sırası değişkenlerine göre farkın anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Etik, etik davranış, ebeveyn, okul öncesi eğitim.

ABSTRACT

DEVELOPMENT OF ETHICAL BEHAVIOR EVALUATION SCALE FOR PARENTS HAVING PRESCHOOL CHILDREN AND DETERMINATION OF THE ETHICAL BEHAVIOR OF PARENTS

Kırıkkale University
Institute of Health Sciences
Department of Child Development, Master's Thesis.
Supervisor: Doç. Dr. Seda SAKARYA
March 2023, 69 pages

The aim of this study was conducted in order to develop a measurement tool for evaluating the ethical behavior of parents with a child (48-66 months old) attending preschool education and to examine the ethical behavior of parents. The sample of the research includes of two separate samples. In order to gather data for the research was used "Personal Information Form" and the "Ethical Behavior Evaluation Scale" which was developed by the researcher. During the scale development process of the research, 207 parents with children (48-66 months old) attending preschool education were included in the study and a validity and reliability study was conducted. As a result, it was found that the final version of the scale with 3 factors and 15 items has a valid and reliable structure. In determining the ethical behavior of parents, 223 parents with children (48-66 months old) attending preschool education participated in the study. In determining the ethical behavior of parents; t-test and analysis of variance (ANOVA) analyzes were performed according to gender, mother's graduation status, the number of their children and order of birth variables. As a result of the analyzes, it was found that there was a significant difference between the mean scores of the "Ethical Behavior Evaluation Scale" according to the number of their children and the order of birth variables.

Keywords: Ethics, ethical behavior, parents, preschool education.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez sürecimin her aşamasında desteklerini sunan, değerli görüşleri ve yönlendirmeleri ile rehber olan saygıdeğer danışman hocam; Doç. Dr. Seda SAKARYA' ya,

Yüksek lisans ders ve tez dönemlerimde kıymetli görüşleri ile katkıda bulunan değerli hocalarım; Prof. Dr. Gözde AKOĞLU, Doç. Dr. Aygen ÇAKMAK ve Doç. Dr. Fatma ELİBOL'a,

Çalışmaya katılan tüm ebeveynlere ve çok kıymetli çocuklarına,

Hayatımın tüm süreçlerinde olduğu gibi tez sürecimde de her zaman yanımda olan değerli aileme,

Tüm emekleri için teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
SİMGELER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Ahlak Kavramının Tanımı	3
1.2. Etik Kavramının Tanımı	3
1.3. Etik ve Ahlak İlişkisi	4
1.4. Etik Teoriler (Kuramlar).....	5
1.4.1. Betimleyici Etik	5
1.4.2. Normatif Etik	5
1.4.3. Deontolojik Etik	5
1.4.4. Sonuççu Etik	6
1.4.5. Erdem Etiği	6
1.4.6. Metaetik.....	6
1.4.7. Uygulamalı Etik	7
1.5. Etik İkilem ve Etik Karar Verme	7
1.6. Okul Öncesi Dönemde Etik	9
1.6.1. Çocuklara Karşı Etik Sorumluluklar	12
1.6.2. Ebeveynlere Karşı Etik Sorumluluklar	17
1.6.3. Eğitim Paydaşlarının Etik Sorumlulukları	19
1.6.4. Topluma Karşı Etik Sorumluluklar	20
1.6.5. Okul Öncesi Eğitimde Ebeveynlerin Etik Sorumlulukları.....	21
1.7. Kaynak Özetleri	24

2. YÖNTEM.....	31
2.1. Araştırmanın Modeli.....	31
2.2. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışma Grubu	31
2.3. Etik Davranışların Değişkenlerle İlişkisinin İncelendiği Çalışma Grubu	34
2.4. Veri Toplama Araçları.....	36
2.4.1. Kişisel Bilgi Formu	36
2.4.2. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği	36
2.5. Veri Analizi	38
3. BULGULAR VE TARTIŞMA	40
3.1. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular.....	40
3.1.1. Kapsam Geçerliği.....	40
3.1.2. Yapı Geçerliği	40
3.1.3. Güvenirlik Analizi.....	47
3.2. Ebeveynlerin Etik Davranışlarının Belirlenmesine Yönelik Ölçek Uygulama Sürecine İlişkin Bulgular.....	47
3.2.1. Ebeveynlerin etik davranışlarının cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular	48
3.2.2. Ebeveynlerin etik davranışlarının çocuk sayısı değişkenine ilişkin bulgular	49
3.2.3. Ebeveynlerin etik davranışlarının anne öğrenim durumu değişkenine ilişkin bulgular.....	50
3.2.4. Ebeveynlerin etik davranışlarının doğum sırası değişkenine ilişkin bulgular.....	51
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	52
4.1. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nin Geliştirilmesine Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Sonuçları	52
4.2. Ebeveynlerin Etik Davranışlarının Belirlenmesine Yönelik Ölçek Uygulama Sonuçları	53
4.3. Öneriler	53
4.3.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	54
4.3.2. Eğitimcilere Yönelik Öneriler	54
4.3.3. Ebeveynlere Yönelik Öneriler.....	54
KAYNAKLAR	55
EKLER.....	65
EK-1: Etik Kurul Kararı	65

EK-2: Araştırma İzni	66
EK-3: Ölçek Madde Örnekleri.....	67
ÖZGEÇMİŞ	68

ÇİZELGELER DİZİNİ

<u>ÇİZELGE</u>	<u>Sayfa</u>
2.1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışma Grubunun Betimsel Dağılımı.....	32
2.2. Etik Davranışların Değişkenlerle İlişkinin İncelendiği Çalışma Grubunun Betimsel Dağılımı	34
3.1. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları.....	41
3.2. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'ne İlişkin Faktörler, Öz Değerleri ve Açıklanan Varyans Oranları....	42
3.3. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği Maddelerine Ait Dönüşümlü Faktör Yük Değerleri	43
3.4. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	44
3.5. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	47
3.6. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği Puanlarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları	47
3.7. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Analizi Sonuçları.....	48
3.8. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre T-Testi Analizi Sonuçları	49
3.9. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Anne Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	50
3.10. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Doğum Sırası Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	51

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>ŞEKİL</u>	<u>Sayfa</u>
3.1. Serpilme Diyagramı (Scree Plot).....	42
3.2. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Ölçme Modeli.....	46

SİMGELER DİZİNİ

N	Örneklem Sayısı
P	Anlamlılık Düzeyi
Sd	Serbestlik Derecesi
S	Standart Sapma
F	Kareler Ortalamalarının Oranı
T	T Değeri
\bar{x}	Ortalama
x^2	Ki kare
%	Yüzde

KISALTMALAR DİZİNİ

AFA	Açımlayıcı Faktör Analizi
ANOVA	Tek Yönlü Varyans Analizi
AGFI	Adjusted Goodness of Fit Index
CFI	Comparative Fit Index
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
GFI	Goodness of Fit Index
IFI	Incremental Fit Index
KGO	Kapsam Geçerlik Oranı
KGİ	Kapsam Geçerlik İndeksi
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin
K-S	Kolmogorov Smirnov İstatistiği
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
NFI	Normed Fit Index
NAEYC	National Association for the Education of Young Children
RMR	Root Mean Square Residuals
RMSEA	Root Mean Square Error of Approximation
S-W	Shapiro-Wilk İstatistiği
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

1. GİRİŞ

Okul öncesi dönem, 0-6 yaş aralığını kapsayan, gelişimsel açıdan birçok deneyim ve becerinin kazanıldığı (Karoğlu ve Ünüvar, 2017) kritik bir dönemdir (Kandır ve Alpan, 2008). Bu dönemdeki çocukların eğitim hayatlarına ilk adımları okul öncesi eğitimle gerçekleşmektedir (Ergüden, Doğan ve Hastaoğlu, 2020). Okul öncesi eğitim aracılığıyla öğrenmelerin önemli bir bölümü ile tutum ve davranışların temeli atılmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuğun doğruya, iyiye yönelik yaşantıları ilk olarak ailede oluşmaktadır. Bu süreç, eğitim kurumu ve sosyal çevre etkileşimi ile son halini almaktadır (Sarı, 2018). Çocukların eğitime başlamasıyla birlikte ebeveynlerin sorumlulukları sona ermemekte; ebeveynler sorumluluklarını eğitimciyle paylaşmaya başlamaktadırlar (Ergüden vd., 2020).

Okul öncesi eğitimin, kişilik gelişiminde önemli bir rolü bulunmaktadır (Gunawan, 2017). Eğitimin erdemli bireyler yetiştirme amacı doğrultusunda, bireyin özündeki iyinin, güzelin ve doğrunun ortaya çıkarılması söz konusudur (Kocalar ve Bay, 2020). Karakter eğitimi denildiğinde akla gelmesi gereken kavramlardan biri de etik, etik davranış ve etik eğitimidir. Yunanca ‘ethos-ethikos’ kelimesinden türeyen etik kavramı (Pieper, 2012; Ergen, 2021) etik veya etik davranış, ahlak ve doğru davranışla ilgili bir dizi değeri içermektedir (Coombe ve Newman, 1997).

Okul öncesi dönemde çocuklar, kazanmaları gereken beceri ve kavramlardan olan etik değerleri, yetişkin bireyleri örnek almaları ile içselleştirmektedirler (Ağmaz, 2021). Aynı zamanda ahlaki değerlerin kazanılması çocukların ileriki yıllarda sahip olacakları kişiliğin oluşmasına katkı sunmaktadır (Yıldırım, 2019). Dolayısıyla okul öncesi dönemin kişiliğin temellerinin atıldığı kritik bir dönem olduğu (Kök, Tuğluk ve Bay, 2005) ifade edilebilir. Bu nedenle okul öncesi dönem, etik ilkelerini koruyan ve sorumluluklarının bilincinde olan bireylerin yetiştirilebilmesinde önemli olmaktadır (Ağmaz, 2021). Son yıllarda çocuklarda etik temelli karakter eğitiminin önemi vurgulanmakta, eğitimciler ile ebeveynlerin bunu inşa etmede çabaladıkları dikkat çekmektedir (Narváez, 2006; Akt. Sapsağlam, 2015).

Okul öncesi dönemdeki çocuklara etik davranışların öğretilmesinde ilk sorumluk ebeveynlerde olmakla birlikte; etik davranışların kazanımında öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve diğer personellerin de etik davranışları desteklemeleri gerekmektedir. Ayrıca okul öncesi eğitimden yüksek oranda katkı sağlanabilmesi için eğitim süreçlerinde ebeveynler, öğretmenler, okul yöneticileri ve diğer personeller ile ahlaki davranışlar çerçevesinde duyarlı, sorumlu, yeterli etkileşim ve iş birliği davranma becerileri gösterilmelidir. Bu bağlamda ‘‘Ebeveynlerin etik davranışlarını ölçen bir ölçme aracı var mıdır?’’ temel sorusu kapsamında alan yazın taranmıştır. Alan yazın taraması sonucunda, ebeveynlerin etik davranışlarını belirlemeye yönelik bir ölçme aracına rastlanılmamıştır. Buradan hareketle araştırmada, okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin etik davranışlarını belirlemeye yönelik bir ölçme aracının geliştirilmesi ve ebeveynlerin etik davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

1.1. Ahlak Kavramının Tanımı

Ahlak kavramı, toplum içerisinde yaşayan bireylerin hem birbirleriyle iletişimlerini düzenleyen hem de değer dünyalarını biçimlendiren manevi bir yapı olarak belirtilmektedir (Cevizci, 2021). Türk Dil Kurumu (2022) ise ahlak kavramını; “bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları aktöre, sağtöre” olarak tanımlamaktadır.

Ahlak, insanların neyin doğru neyin yanlış olduğuna dair görüşleri; inançları ve nasıl davranmaları gerektiğine dair fikirleridir (Code of Ethics, 2011) ve toplum içerisinde meydana gelmiş gelenekler, değer yargıları, kuralardan oluşan sistem bütününe tetkik eder. Bu sistem bütünü ise, bireyin veya toplumun davranışlarının doğru ve yanlışlığını belirleyerek yönlendirir (Aktan, 2009).

1.2. Etik Kavramının Tanımı

Aristoteles’ten beri “felsefi disiplinin” ismi olan etik kavramının kökenine bakıldığında Yunanca “ethos” kelimesinde geldiği dikkat çekmektedir (Pieper, 2012). Türk Dil Kurumu (2022) etik kavramını, “*töre bilimi, çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü etik bilimi ve ahlaki, ahlakla ilgili.*” olarak tanımlamaktadır. Cevizci (2021) ise, etik kavramını birinci anlamıyla felsefenin bir disiplini olarak tanımlarken; ikinci anlamında ise “Töre, gelenek” anlamını ifade eden Yunanca “ethos” kelimesinden çok, “karakter” anlamında kullanılan “êthos” kelimesinden meydana geldiğini belirtmektedir. Krishnamurthy (2011) etik kavramını neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğrenmek ve ardından doğru olanı yapmak olarak ifade etmektedir. Aydın (2017)’a göre etik, tüm etkinlik ve hedeflerin yerine konulması; yapılacak veya yapılmayacak olanın ne olduğu; neyin istenileceği veya istenilmeyeceğinin; sahip olunacak veya olunmayacak olanın ne olduğunun bilinmesi yani istenilecek bir yaşamın sorgulanması ve anlaşılmasıdır.

1.3. Etik ve Ahlak İlişkisi

Etik kavramı, genellikle birçok yerde ahlak kavramı ile karıştırılmaktadır (Cevizci, 2021). Aydın (2017) etik kavramını doğru ve yanlış ölçütleri olarak ifade etmekte, aynı zamanda etik ve ahlak kavramlarının birbirlerinden farklı olduğunu belirtmektedir.

Latince “mos” kelimesinin karşılığı olan “ethos” kavramı töre ve karakter anlamındadır (Pieper, 2012). Toplumsal yaşamın ana unsurlarından biri olan ahlak (Günay, 2020) kelimesi de Almanca “mos” kelimesinden türetilmiş olup, töre ile aynı anlama gelmektedir. Ahlak veya töre, topluluk içerisinde bireylerin karşılıklı ilişkilerinde meydana gelen birbirlerini benimsemeleri ile saygı sonucunda oluşan norm olarak geçerliliği bulunan genellikle bağlayıcılığı olan eylem modellerini kapsamaktadır. Öyle ki ahlak ve töre kavramları, olgunlaşmış yaşam şekillerini temsil edebilen düzen kurumlaşmalarını, topluluğun değer ile anlam algılayışlarını gösteren yaşam şekilleri olarak ifade edilmektedir (Pieper, 2012). Ahlak, bireyler arasında gösterilen tutumlara yönelik bir kararın sonucunda gelişen davranışlarla ilgilidir (Haynes, 2002) ve insanların birbirlerine karşı nasıl davrandıklarını tanımlar (Dahl, Martinez, Baxley ve Waltzer, 2021).

Etik-ahlak kavramları sıklıkla birbirlerinin yerini alabildiği (Mahmutoğlu, 2009; Bartneck, Lütge, Wagner ve Welsh, 2021) gibi farklı anlamları içerecek şekilde de kullanılabilir. Öyle ki etik ve ahlak kavramı birbirine karıştırılabilmektedir (Mahmutoğlu, 2009). “Etik” ve “ahlak” terimleri genellikle eş anlamlı olarak alınır. Ancak bazen ahlakın, insanların eylemlerini belirleyen veya belirlemesi beklenen karmaşık kurallar, değerler ve normlar dizisine atıfta bulunması anlamında ayırt edilirler; oysa etik, ahlak teorisine atıfta bulunur. Etiğin öznel veya kişisel yargı ve değerlerden çok ilkeler, genel yargılar ve normlarla ilgili olduğu da söylenebilir (Bartneck vd., 2021).

Ahlak felsefesi olan etik, bireylerin etik görev ve yükümlülüklerini temel alan davranış disiplinini gösteren, neyi yapıp yapmaması gerektiği hususunda davranış şeklini tanımlayan kuralları kapsamaktadır. Etiğin konusunu doğru ile yanlış ayırma ve doğru olanı uygulama eğilimi kapsamaktadır. Ayrıca etik kavramı, topluma karşı sorumluluğunun bir tür ifade ediliş şeklidir. Bir başka deyişle etik, bir bireyin belli bir

durumda göstermek istediği değerle ilgiliyken; ahlak bunu yaşam içerisinde kullanmayla ilgilidir (Yıldız, 2011).

1.4. Etik Teoriler (Kuramlar)

1.4.1. Betimleyici Etik

Betimleyici etik, ahlaka göre uygun olanın anlamının insan eylemleri bağlamında nasıl betimleneceği, tahlil edileceği ve yorumlanabileceği sorusunu çalışan kuramsal bir yaklaşımdır (Pieper, 2012). Betimleyici etik için daha önceden açıklanan ahlaki kuralların varlığı ön koşul olmaktadır ve bu durum betimleyici etik için normatif etiğin bulunmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle insan eylemleri sonucunda meydana gelen etik kararların varlığı için insan topluluklarının uymak mecburiyetinde hissettikleri etik kuralların kaynakları gerekli olmaktadır (Frenkana, 1973; Akt. Kesgin, 2009).

1.4.2. Normatif Etik

Etik, insan eylemlerinin iyi-kötü ya da doğru-yanlış perspektifinden analizi olarak tanımlanabilir. Normatif (kuralcı) etikten söz edebilmek için eylemlerin ve normların ahlaki olarak doğru veya yanlış olarak sınıflandırılması gerekir. Örneğin, alma eylemi ahlaki olarak yanlışdır. Normatif etik genellikle bir öznellik meselesi olarak değil, genel geçerlilik meselesi olarak görülmektedir (Bartneck vd., 2021). Bununla birlikte normatif etik içerisinde ‘nasıl yaşamalıyız’ temel sorusunun sorulması gerekir. Doğru ve yanlışa yönelik kuralları öğrenip, uygulama becerisini geliştirmek, iyi alışkanlıkları ve yapılması gereken davranışları tutarlı bir Şekilde davranışa dönüştürmek normatif etik tarafından ölçütlere bağlanan davranışlardır (Çelebi, 2003).

1.4.3. Deontolojik Etik

Deon kelimesi Yunanca dev anlamına, deontoloji ise dev etiği anlamına gelmektedir. Deontoloji, ahlakın ödevler ve sorumluluklar üzerine kurulu olduğunu belirtmekte (Bartneck vd., 2021; Boone, 2020) bunun nedenini bireylerin doğru olanı yapmak ve ifade etmek için yazılı olmayan birtakım kodlara bağlı olduğuna dayandırmaktadır (Boone, 2020). Deontolojik etik, eylemlerin etik doğruluğunu,

eylemin kendisini etkileyen özellikler temelinde değerlendirmesi gerçeğiyle karakterize edilir (Bartneck vd., 2021).

1.4.4. Sonuççu Etik

Sonuççuluk bir başka önemli etik teoridir. Sonuççu teoriler, bir eylemin veya bir normun etik doğruluğunu yalnızca (öngörülebilir) sonuçlarına dayandırarak belirlemektedir (Bartneck vd., 2021). Faydacılık olarak da bilinen sonuççu etik de, eylemlerin sonuçlarının getirdiği fayda ve mutluluk, eylemin doğru olarak kabul edilmesinin de kriteri olmaktadır. Sonuççu etik teorisinin bir eylemin doğruluğunu belirlemede kullandığı temel kriter en fazla sayıda insanın en yüksek mutluluğa ulaşmasıdır (Aydın, 2019).

1.4.5. Erdem Etiği

Erdem, son derece saygın kişilik özelliği ya da karakter hâli olarak belirtilmektedir (Boone,2020). Aristoteles erdemli olmayı yaşamda kendiliğinden kazanılan, gösterilen, iyi ve doğru alışkanlıklar olarak açıklamaktadır. Erdem etiği, bireylerin karakterleriyle ilgilenmektedir ve temel düşüncesini “herkes kendine yakışanı yapar” ifadesi ile açıklamaktadır (Aydın, 2019). Erdem veya karakter temeline dayanan bu etik kuramı, bireylerin sergilemesi gereken rolleri ve bu rollerin gerekli gördüğü davranış beklentileri üzerinde durmaktadır. Birey, rolüne uygun olan davranışları seçebilmekte ve bireyin bu role uygun olan davranışları göstermesi beklenmektedir. Bir çatışma meydana geldiğinde bireyin en ahlaki olan karakter özelliğini sergilediği belirtilmektedir (Günay, 2020). Kısaca erdem, bir şeyin veya birinin belirli bir hedefe ulaşma yeteneği olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla erdem etiği, bir bireyin ahlaki özellikleri veya nitelikleriyle uyumlu formüle edilmiş teorik normlar / yükümlülüklerdir (Ichendu,2020).

1.4.6. Metaetik

Analitik ya da eleştirel etik olarak da bilinen metaetik (Kesgin, 2009), etik hakkında düşünmeyi eleştirel amaçla etiğin beklentileri ve sınırları bağlamında inceleyen bir kuramdır (Pieper, 2012). Aynı zamanda etiğin doğası ve ahlaki sebeplerine yönelik açıklama yapan metaetik, bireylerin kendi menfaatine göre davranıp davranmadığı tartışmalarını içerir (Aydın, 2019).

1.4.7. Uygulamalı Etik

Uygulamalı etik, özel alanlarda meydana gelen problemlerin tartışılmasına yönelik ölçütler belirler ve bu alanlarda belirlenen ölçütlerin bireylerin davranışlarında ortaya çıkmasıyla ilgilenir (Aydın, 2019). Uygulamalı etik, örneğin tıp (tıp etiği), biyoteknoloji (biyoetik) veya iş (iş etiği) alanlarında etik yargıların yapıldığı daha somut alanları ifade eder (Bartneck vd., 2021).

1.5. Etik İkilem ve Etik Karar Verme

Ahlaki ilkeler, arzu edilen değerlerin özünü ve bunları gerçekleştirme yollarını tanımlarken aynı zamanda hak ve yükümlülükleri düzenleyen normlardır (kurallar, ilkeler ve prosedürler). Genel ahlakın temel normlarından biri, birey veya grubun arzu edilen değerlerin tanımlanmasında genel kabul görmüş etik normlara uyacağına ve değerlerin gerçekleştirilmesinde kendi haklarını ve başkalarının haklarını ihlal etmeyeceğine dair söz vermektir. (Figar ve Dordevic, 2016). Bununla birlikte değerler, etiğe uygun eylemlerin temelleri, sebepleri ve ölçütleri; etik dışı davranışlar da, değerlere uymayan eylem ve olaylardır (Günay, 2020). Etik veya etik davranış, ahlak ve doğru davranış ile ilgili bir dizi değeri kapsar. Ancak hiçbir zaman etik kavramı sorunsuz değildir (Coombe ve Newman, 1997). Buradan hareketle ikilem ve etik ikilem kavramlarına değinmek gerekir.

İkilem, kabul ya da tercih edilemeyen iki ihtimalli bir çelişki durumudur. Bireyi genellikle istenmeyen iki seçenektan birini izlemeye mecbur bırakan tartışma, problem ya da düşünmeyi ifade etmektedir (Günay, 2020). Etik ikilem ise, bir bireyin veya kuruluşun çelişkili mesleki değerler ve sorumluluklarla karşı karşıya kaldığında uygun davranışı belirlemeyi içeren ahlaki bir çatışma (Code of Ethics, 2011) olarak ifade edilmektedir. Etik ikilemler, bireyin kendi menfaatine hizmet etmesi veya diğer kişilere zarar verecek menfaatlerin ortaya çıkması sonucunda gelişmektedir (Aydın, 2017). Bir başka deyişle etik ikilemler, bir karar verilmesi gerektiğinde kararın doğru olup olmadığı konusunda belirsiz olma ve kararsızlık yaşama durumudur (Günay, 2020).

Etik dışı davranışları akla uygun kılma ve çeşitli sebeplerle haklı çıkılmasını önlemede en önemli araç; etik karar verme sürecidir. Aşağıda etik karar verme sürecinin aşamaları açıklanmıştır (Aydın, 2019):

1. *Etik Problemin Tanımlanması*: Bir durum hakkında temel olan etik ikilem ve sorun tespit edilmeli, hangi etik ilke veya kurallara aykırı davranıldığı açıklanmalıdır. Böylece etik ilke ve kurallara göre nasıl davranılması gerektiği belirlenmelidir.
2. *Etik Problemle İlgili Bilgi Toplanması*: “Konu ile ilgili bilinen ve bilinmeyen gerçekler nelerdir? Karşılaşılan durumla ilgili daha fazla bilgiye erişebilir miyim? Bir karara varacak kadar bilgiye sahip miyim? Daha fazla bilgiye ulaşmam gerekiyor mu?” sorularının cevaplanması gerekmektedir.
3. *İlgili Bütün Tarafların Bakış Açısını Ortaya Koy ve Anla*: Tarafların (etik ikilem durumunda verilen karardan etkilenen bireyler), lehine ve aleyhine olan durumlar ile bunları hak edip etmeme bağlamında değerlendirilmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir.
4. *Çözüm Seçenekleri Geliştir*: Seçenekler neler olabilir? Mümkün olan davranış, strateji, seçenekler tespit edilmeli, tüm seçeneklerin etik ilkelere göre olumlu ve olumsuz yönleri incelenmelidir.
5. *Sonuçları Analiz Et*: Temel değerlerden hareketle esas alınması gereken seçeneğin tespit edilmesi için gerekliyse seçenekler ile ilgili daha fazla bilgiye erişmek gerekmektedir. Tüm bunlardan sonra alınan kararın sonuçlarının ne olacağı hakkında üstlenilecek sorumluluk değerlendirilmelidir.
6. *Karar Ver ve Uygula*: Seçiminizle ilgili gerekçelerinizi açıklayın. “Kararınızı açıkladığınızda ne hissedersiniz? Bu karar size uygulanacak olsaydı düşünceniz ne olurdu?” sorularının cevaplanması gerekmektedir.
7. *Kararının Sonuçlarını Değerlendir*: “Verilen kararın uygulanması nasıl sonuçlar getirdi? Bu etik sorunun tekrar olmaması için neler yapılması gerekmektedir?” sorularını cevaplanması gerekmektedir (Aydın, 2019).

1.6. Okul Öncesi Dönemde Etik

Eğitim kurumlarının çocuklara verdiği hizmet şekli, ebeveynleri de bu sürece dâhil etmeyi gerektirmektedir. Eğitimciler, öğrencileri çocuk olarak gördüklerinde; çocukların eğitimi ve gelişimi sürecinde aileyi ve toplumu kurum ile ortak olarak değerlendirebilirler. Böylece ortaklar; hizmet ve sorumlulukları üstlenir, eğitim programları ve fırsatlar için iş birliği içinde çalışabilirler (Belgin Aksoy, Özkan, Aksoy ve Köycekaş, 2020).

Etik ve değerler eğitiminin temel amaçları; çocuklarda etik yansıma, farkındalık, sorumluluk ve şefkati teşvik etmek, çocuklara önemli etik ilkeler ve değerler hakkında fikir vermek ve onları sorumlu ahlaki yargı için entelektüel kapasitelerle donatmaktır (Ćurko vd., 2015). Bireylerin sahip olduğu değerler tercihlerine yol açar. Bu açıdan ortak değerler toplumsal yaşamı düzenler ve bireyler arasındaki bağı güçlendirir. Okul öncesi yıllar, çocuğun yeni kavramsal yapılarının, kişilik gelişiminin, değer gelişiminin ve sosyalleşmesinin temeli olduğu için gelişim açısından en kritik dönemdir (Yalcin, Yalcin, Zehir ve Zehir, 2020). Nitekim öğretmenlerin, ailelerin ve çocukların değerleri bir bütün olarak ele alınmalıdır (Öztürk, 2011). Okul öncesi dönem, çocuğun doğumundan temel eğitime başlayana kadar süren yılları içeren yaşamın en önemli, kritik ve (Kılınç, 2015) diğer gelişim dönemlerinin temelidir (Güven ve Efe Azkesin, 2018). Bu nedenle okul öncesi eğitimin odak noktası yalnızca çocuk olarak değil, geleceğin yetişkini olan çocuk olarak görülmelidir (Tüfekci Akcan, 2018). Çocukların gösterdikleri tüm davranışlarında, etik ve ahlaki sorgulamalar yapmayı bir davranış haline getirmeleri çok önemlidir. Bu sebeple eğitimci ve ebeveynlerin etik değerlere uyarak rol model olması ve çocukların yetiştirilme sürecinde somut yaşantılar yoluyla bu değerlere sıklıkla yer vermeleri, çocukların kendi kararlarını verirken ya da davranışlarını organize ederken bütün bunları bir gereklilik olarak değil, içtenlikle ve vicdanla yapabilmelerine zemin hazırlar (Özkubat, 2018). UNESCO çocuklar için değerler eğitimini yedi tema etrafında toplamıştır. Bunlar (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2002):

- Kendine ve başkalarına saygı duyma, işbirliğini ve çatışma çözme becerilerini geliştirme,
- Farklılığı takdir etme, evrensel farkındalık ve çok kültürlü eğitim,

- Çocuk Hakları Sözleşmesi ile pratik uygulama yapma, çocukların potansiyellerini geliştirmek için gerekli olan evrensel değerlerin kabulünü sağlama,
- Kültürel şiddetin yaygın rolünün; oyuncaklar tarafından teşvik edilen televizyon, film drama ile betimleme,
- Doğa sevgisi ve doğaya saygı;
- Çocuğun hayal gücünü yaratıcılık yoluyla uyarma,
- Çok kültürlü programlar kurarak çocukların manevi öğrenmelerini sağlama ya da birden fazla dil ya da kültürel gruplarla bir araya gelerek deneyim kazanmalarını sağlama (UNESCO, 2002).

Aileden sonra gelen ve formal eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitimin, değerlerin kazanılmasında aktif ve etkin bir rolü bulunmaktadır (Uzun ve Köse, 2017). Etik öğretiminde öğretmenler, mesleki hizmetlerinin en yüksek ideallerine ulaşmak için çaba göstermektedirler. Etik davranışlar; öğretmenlerin; mesleklerine, akademik disiplinlerine, eğitim kurumlarına ve bir bütün olarak topluma karşı temel mesleki sorumluluklarını (bireysel, toplu, kurumsal) ifade etmektedir (Ćurko vd., 2015). Okul öncesi dönemde, öğretmenlerin; iyiyi, doğruyu, sorumluluğu, saygıyı vb. kişilik özellikleri kazandırabilecek eğitim donanımına sahip olması; böylece çocuklara doğru model olabilmeleri özellikle kişiliğin temellerinin atıldığı bu dönemde önemli olmaktadır (Özbey, Türkoğlu, Büyüktañır ve Buldur, 2014). Çocuklar genellikle ebeveynleri, akrabaları ve arkadaşları gibi çevrelerinden gördüklerini ve duyduklarını taklit etmektedirler (Gunawan, 2017)

Karakter eğitimi erken çocukluk döneminden itibaren yapılırsa daha anlamlı olmaktadır. Çünkü erken çocukluk eğitimi çocukların karakter oluşumunun temelidir (Bayu Kusumandari, 2013). Karakter eğitimi, değerler eğitimi ve etik eğitimi hiçbir zaman ebeveynlerden bağımsız düşünülmemelidir. Ancak ebeveynlerin okulla ilişkilerindeki rolü oldukça pasif olma eğilimindedir. En büyük endişeleri, çocuklarının sınavları geçmesi ve mezun olduktan sonra iş bulmalarıdır. Sıklıkla ortaya çıkan bir başka neden de çoğu ebeveynin okul faaliyetlerine katılacak zamanının olmamasıdır (Sharma, 1993). Mevcut araştırma kanıtları, bir çocuğun sınıfta öğrenme kapasitesini etkileyen güçlü faktörün, aile ve okul arasındaki ilişki olduğunu göstermektedir (Bronfenbrenner, 1986). Okul yönetimine ebeveyn katılımının sadece çocuklar için değil; aynı zamanda ebeveynler, öğretmenler,

okullar ve genel olarak toplum için iyi olduğu vurgulanmıştır. Ebeveynlerin okul programlarını daha iyi anlaması ve okul yönetimine katılımları, çocukların okul çalışmalarında daha iyi performans göstermelerine katkıda bulunmaktadır (Sharma, 1993).

Eğitim kurumlarının yalnızca etiğin öğretildiği yerler değil; etik davranışların sergilendiği yerler olmaları gerekir. Bu bağlamda kurumlardaki bütün öğretmenlerin etik değerleri edindirmede önemli rol ve sorumlulukları vardır (Aydın, 2021). Olumlu bir okul iklimi ve nezaket kültürü aşılamaya yardımcı olan okulları çocukların öğrenmesi için güvenli bir ortam haline getiren ‘‘Karakterin Altı şartı’’ bulunmaktadır. Bunlar (Character Counts, 2022):

Güvenilirlik

- Dürüst olun, aldatmayın ve çalmayın.
- Yapacağınızı söylediğiniz şeyi yapın.
- Sözlerinizi tutun.
- Sadık olun. Değerlerinizin arkasında durun.

Saygı

- Farklılıkları kabul ediyor olun.
- Başkalarına karşı nazik olun.
- Öfke, hakaret ve anlaşmazlıklarla barışçıl bir şekilde başa çıkın.
- Başkalarının duygularına karşı düşünceli olun.

Sorumluluk

- Yapmanız gerekeni yapın. Elinizden gelenin en iyisini yapın.
- Sebat edin. Denemeye devam edin.
- Öz disiplinli olun.
- Harekete geçmeden önce sonuçları düşünün.
- Sözlerinizden, eylemlerinizden ve tutumlarınızdan sorumlu olun.

Adalet

- Kurallara uyun.
- Ödünç aldığımızı verin ve paylaşın.
- Açık fikirli olun. Başkalarını dinleyin.

- Başkalarından faydalanmayın.

Önemseme

- Nazik olun.
- Şefkatli olun.
- Minnettarlığınızı ifade edin.
- Başkalarını affedin.

Vatandaşlık

- Evinizi, okulunuzu ve topluluğunuzu daha iyi hale getirmek için sorumluluğunuzu alın.
- İş birliği yapın.
- İyi bir komşu olun.
- Başkalarının güvenliğini ve haklarını koruyan seçimler yapın.
- Çevreyi koruyun (Character Counts, 2022).

Bunların haricinde karakter eğitimi programlarında yer alması gereken temel özellikler şunlardır (Aydın, 2019, s. 257, 258): “Duyarlı olmak, neşeli olmak, eğlenceli olmak, yurttaşlık, nezaket, temizlik, sadakat, şefkat, sabır, iş birliği, azim, cesaret, dakiklik, görgü, saygı, yaratıcılık, çevreye saygı, güvenilirlik, sorumluluk, özenlilik, , adalet, öz disiplin, cömertlik, centilmenlik, yardımseverlik, hoşgörülü olmak, dürüstlük.”

1.6.1. Çocuklara Karşı Etik Sorumluluklar

Okul öncesi eğitim, çocukların okulla tanışma sürecinin ilk basamağını oluşturmaktadır. Bu eğitim kademesi, çocukların gelişimlerine uygun çevre sunmakta, çocukların gelişimlerini ahlaki ve kültürel değerlere göre yönlendirmekte ve onları hayata hazırlamaktadır. Eğitim kurumlarının, çocukları hayata hazırlarken bu süreci tek başına değil; ebeveynlerle iş birliği içerisinde yürütmeleri gerekmektedir (Ok, 2016). Her çocuk dünyaya gözünü açtığı ilk andan itibaren kendini aile kurumunun içinde bulmaktadır ve çocuk için şefkat dolu bir eğitim ortamı da oluşmaktadır. Aileyi oluşturan bütün bireyler içerisinde ilk olarak da anne ve baba, çocuğun yaşamında rol model olarak önemli bir yerde bulunmaktadır. En genel anlamıyla “toplumun en küçük kurumu” olarak belirtilen aile, bebeklik

döneminden itibaren bireyin hem büyütülmesi hem de yaşama ilişkin temel bilgi alt yapısının oluşturulmasında önemlidir (Çelebi Öncü ve Ünlüer, 2018). Çocuk, bazı deneyimlerini ebeveynlerinden görmekte ve kazanmaktadır. Ardından gittiği okul öncesi eğitim kurumunda bu deneyimlerini pekiştirme, aynı zamanda da zenginleştirme fırsatı bulmaktadır. Ancak bu süreçte ebeveynlerin eğitime katılım göstermesi, okul öncesi eğitimin önemli bir parçasıdır. Bu bağlamda oluşan okul-aile işbirliği ile ebeveynler okulda yapılanlar hakkında, öğretmen ise, evde yapılanlar hakkında bilgi sahibi olabilmektedir. Çocuğun olumlu davranışları gösterebilmesi için hem okul hem de ebeveynler birlikte hareket etmeli ve okul aile işbirliğinin bir gereklilik olduğuna inanmalıdırlar (Ok, 2016). Davranışların merkezinde temel insani değerlerin bulunması, bireylerin birbirleri ile kuracakları sağlıklı ilişkiler için önemli olmaktadır. Evrensel değerlerin yanı sıra toplumların kendilerine ait değerlerini öğrenebilmelerine, aynı zamanda değerlere yönelik yaşantılara ihtiyaçları vardır. Çünkü bu değerlere yönelik yaşantılar gelecek nesillere aktarılmada gerekli olmaktadır (Uzun ve Köse 2017). Öğretmenlik mesleği; temel kamu hizmetlerinden olan, etkili kamu değeri üreten ve topluma hizmet isteği gerektiren bir meslektir. Öğretmenlerin, görevlerini icra ederken, toplumun en kıymetli varlıkları olan çocukların kendilerine emanet edildiği anlayışıyla; mesleklerine karşı güven duyulmasını destekleyecek tutum içinde; çocuklara, ebeveynlere, meslektaşlarına ve topluma yönelik meslek etiği ilkelerine uygun davranışlar göstermeleri oldukça önemlidir. 24.06.2015 tarihli Millî Eğitim Bakanlığı Genelgesi ile “Eğitimciler İçin Mesleki Etik İlkeler” tanımlanmıştır. Böylelikle ülkemizde ilk kez eğitimciler için etik kodlar kabul görmüştür (Aydın, 2021). Bunlar (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2021):

- *Sevgi ve Saygı*

Eğitim ve öğretim etkinlikleri başlangıç aşamasından son aşamasına kadar sevgi ve saygıyı temel alır. Eğitimci; tüm öğrencilerine düzey farklılığı ve eksikliği dikkate almadan onları sevdiğini yansıtarak sevgi verir. Küçüklere sevginin, büyüklere saygının önemini açıklarken, bunları kendi davranışları ile gösterir ve öğrenciyi mahcup edecek, onurunu zedeleyecek söz ve davranışlarda bulunmaz.

- *İyi Örnek Olma*

Eğitimci; sözleri ve davranışları ile öğrencilere iyi bir örnek olur, bilgi ve tecrübesiyle onların öğrenme istek ve azmini destekleyerek olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar sergilemez.

- *Anlayışlı ve Hoşgörülü Olma*

Eğitimci, tüm öğrencilerine anlayış ve hoşgörü gösterir.

- *Adil ve Eşit Davranma*

Eğitimci; hizmet verirken insan haklarına saygıyla; ırk, dil, din, renk, siyasi düşünce ve aile statüsünü dikkate almadan, tüm öğrencilere adil ve eşit davranışlar sergiler. Onlara eğitim ve öğretim fırsatlarından adaletle faydalanma hakkı verir ve eşit şekilde ilgisini belli ederken iyi yetişmelerine katkı sağlar.

- *Öğrencinin Gelişimini Gözetme*

Eğitimci, öğrencilerin tüm gelişim alanlarını (fiziksel, sosyal-duygusal, kültürel, ahlaki) dikkate alır ve bu bağlamda onlarla samimi ve güveni temel alan bir iletişim kurar. Öğrencileri kendilerini ifade etmeleri için yüreklendirir. Sağlıklı, iyi ahlaka sahip, özgüvenli ve sorumluluklarını bilen bireyler yetiştirmek için gerekli gayreti gösterir.

- *Öğrenciye Ait Bilgileri Saklama*

Eğitimci, öğrenci hakkındaki bilgilerin (yasal mecburiyetler ve acil durumlar haricinde) gizliliğini korur ve hiç kimseye paylaşmaz. Öğrencinin özel yaşamına dair bilgileri, ebeveynleri dışında kimseye söylemez.

- *Menfi Psikolojik Durumları Yansıtma*

Eğitimci, kişisel durumlarını öğrencilere aksettirmez ve söylemez.

- *Kötü muameleden kaçınma*

Eğitimci, öğrencinin sağlığını ve gelişimini olumsuz etkileyecek davranışlar göstermez. Öğrencinin okul içinde ve dışında kötü muamele ile karşılaştığını gördüğünde tedbir alır ve durumu yetkililere bildirir (MEB, 2021).

Bunlara ek olarak, öğretmenlerin etik muhakemeyi uygulama kapasitesine sahip olması gerektiği için, etik ve etik muhakemenin öğretmen yetiştirme programları aracılığıyla resmi olarak öğretilmesi tartışmasız bir zorunluluk olmaktadır (Boon ve Maxwell, 2016). Ayrıca Küçük Çocukların Eğitimi Ulusal Eğitim Birliği (National Association for the Education of Young Children - NAEYC) erken çocukluk eğitimindeki temel değerleri; çocukluğu insan yaşam döngüsünün eşsiz ve değerli bir aşaması olarak takdir etmek, çocuklarla yapılan çalışmalarını çocuk gelişimi bilgisine dayandırmak, çocuk ve aile arasındaki yakın bağları desteklemek, çocukların en iyi aile, kültür ve toplum bağlamında anlaşıldığını kabul etmek, her bireyin (çocuk, aile üyesi ve meslektaş) onuruna, değerine ve benzersizliğine saygı duymak, çocuklarda, ailelerde ve meslektaşlardaki çeşitliliğe saygı göstermek, çocukların ve yetişkinlerin güven ve saygıya dayalı ilişkiler bağlamında tam potansiyellerine ulaştıklarını kabul etmek şeklinde ifade etmektedir (National Association for the Education of Young Children [NAEYC], 2011). Öyle ki her çocuk yaşamda mümkün olan en iyi başlangıcı hak etmektedir. Bir çocuğun ilk yıllardaki tecrübesi, gelecekteki yaşantısında karşısına çıkacak olan fırsatları önemli derecede etkilemektedir (Code of Ethics 2011). İlk yıllardaki tecrübeye ise, eğitim kurumlarının etkisi kaçınılmaz olmaktadır. Bu durum etik değerlerin kazanımında; eğitim kurumlarına, öğretmenlere, ailelere ve diğer paydaşlara birtakım sorumluluklar yüklemektedir. Doğruya, iyiye, güzele ulaşmada alınması gereken rehber etik olurken; bunların kazanıma dönüşebilmesinin eğitimle mümkün olacağı vurgulanmaktadır. Okul öncesi eğitimin kalitesini ve çocuğun gelişimini etkileyen en önemli faktörlerden biri de öğretmenler olmaktadır. Çocuklar kendilerine değer, sevgi ve güven verilen ortamlarda keşfedebilmekte ve öğrenme fırsatlarını değerlendirebilmektedirler. Bu ortamının en temel bileşeni öğretmen ve çocuk arasında gelişen tutarlı ve güvenli ilişki ile mümkün olmaktadır (MEB, 2013a) Erken çocukluk profesyonellerinin birkaç ana hedefi; çocukların duygularını sözcüklerle ifade etmeyi, arkadaşlarını desteklemeyi, nezaket göstermeyi, diğer karakter becerilerini ve özelliklerini

sergilemeyi öğrenmelerine yardımcı olmaktır. Bu yaşam becerileri, çocukların birbirleriyle, akranları ve başkalarıyla etkileşim kurma biçimlerini etkilemektedir (Priest, 2007). Bu dönemde eğitimcilerin değerler eğitiminde rolü göz ardı edilmemelidir. Bu süreçte eğitimci, değerleri çocuklara göstereceği davranışlarıyla kazandırabilmektedir. Bu sebeple eğitimcinin değerlere sahip ve erdemli bir birey olması ve değerleri çocuklara kazandırmak için ilgili bilgi ve beceriye sahip olması gerekmektedir. Burada eğitimcinin rolü çok önemlidir. Bu nokta da hazırlanan eğitim ortamı, kullanılacak yöntem-teknik, program ve materyal önem arz etmektedir. Eğitim ortamında olumlu iletişim, güvenli ve demokratik bir sınıf ortamının olması beraberinde birçok sorumluluğu barındırmaktadır. Eğitim süreçlerinde pek çok yöntem-teknik uygulayan eğitimci; çocuklara sorumluluk verme, problem çözme becerileri kazandırma ve tüm gelişim alanlarının gelişmesine katkı sunmaktadır. (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017).

Okul öncesi eğitim kurumları çocukların eğitime attıkları ilk adım olmasından dolayı etik ilkeler ayrı bir öneme sahiptir. Çocukların geleceğini etkileyecek davranışlarını edindiği okul öncesi eğitimde ahlak, saygı ve hoşgörü vb. değerlerin kazanılmasında ve özümsemesinde önemli kişiler eğitimciler olmaktadır. Eğitimcilerin çocuklara değerleri kazandırırken mesleki etik ilkelere bağlı olmaları gerekmektedir. (Ağmaz, 2021). Bu doğrultuda, 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan temel ilkeler belirtilmelidir. Bunlar:

- Okul öncesi eğitim çocuğun gereksinimlerine ve bireysel farklılıklarına uygun olmalıdır.
- Okul öncesi eğitim çocuğun motor, sosyal ve duygusal, dil ve bilişsel gelişimini desteklemeli, özbakım becerilerini kazandırmalı ve onu ilkokula hazırlamalıdır.
- Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun öğrenme ortamları hazırlanmalıdır.
- Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevrenin ve okulun olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.
- Eğitim sürecinde çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesine olanak tanınmalıdır.
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına gereken önem verilmelidir.
- Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi duyu ve davranışları geliştirilmelidir.
- Eğitim, çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı; ona öz denetim kazandırmalıdır.

- Oyun bu yaş grubundaki çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Bütün etkinlikler oyun temelli düzenlenmelidir.
- Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici şekilde davranılmamalı, baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir.
- Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında yetişkin desteği, rehberliği ve yetişkinin güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.
- Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi desteklenmelidir.
- Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir.
- Programlar hazırlanırken aile ve içinde bulunulan çevrenin özellikleri dikkate alınmalıdır.
- Eğitim sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır.
- Okul öncesi eğitimin süreçleriyle rehberlik hizmetleri bütünleştirilmelidir.
- Çocuğun gelişimi ve okul öncesi eğitimi programı düzenli olarak değerlendirilmelidir.
- Değerlendirme sonuçları çocukların, öğretmenin ve programın geliştirilmesi amacıyla etkin olarak kullanılmalıdır. (MEB, 2013a, s.11)

1.6.2. Ebeveynlere Karşı Etik Sorumluluklar

Ebeveynler, çocuklarını yetiştirirken üst düzeyde zaman, emek ve enerji harcayan özellikle de yaşamın ilk yıllarında çocuğun gelişimine, topluma uyumuna ve başarısına etki eden en önemli faktör olmaktadır. Çocuklara ebeveynleri tarafından duyarlı, ilgili ve destek sağlayan bir bakımin sunulması, onların toplumsal yeterliliği, başarılı toplumsal ilişkileri için gereken öz değer ve öz yetkinlik duygularının gelişmesine katkıda bulunmaktadır (MEB, 2013a). Her ne kadar okul öncesi dönemden söz ettiğimizde akla ilk gelen çocuklar olsa da ebeveynler de okul öncesi eğitimcilerin önceliğinde bulundurulmalıdır. Eğitimcilerin çocuklara verecekleri eğitim de bu kapsam içerisinde gelişeceğinden sınıf içi ve dışında uygulayacakları etik ilkeler de bu çerçeve kapsamında olmalıdır (Ağmaz, 2021).

Okul öncesi dönemde ebeveynlerin eğitim sürecine dâhil edilmeleri bu bağlamda da aile eğitimlerinin düzenlenmesi önemli olmaktadır. Bu doğrultuda okul öncesi eğitimin bütününde olduğu gibi yapılandırılmış etik kurallar vardır. Aile eğitimi düzenlenirken göz önünde bulundurulması gereken etik ilkeler şunlardır (Özkubat, 2018):

- Aile eğitimlerinde hedef kitlenin sosyal ve kültürel yönleri göz önünde bulundurulmalıdır.

- Aile eğitiminin başarıya ulaşabilmesi için katılımı gönüllülük sağlanmalıdır.
- Ailelerle çalışırken gizlilik esasına uygun davranılmalıdır.
- Aile üyeleriyle insan haklarını dikkate alan, saygılı ve açık bir biçimde iletişim kurulmalıdır.
- Çalışmalarda sabırlı, dürüst ve adil davranılmalıdır.
- Çocuk gelişimi ve eğitimi ilkelerinin ve disiplin anlayışının oluşturulmasında çocuk haklarını dikkate alan ve şiddet karşıtı çocuk eğitimi teşvik edilmelidir.
- Ailelerin kendi güçlerini fark etmeleri konusunda yardımcı olunmalıdır. (MEB, 2013b, s. 80)

Aile katılım çalışmalarındaki bireysel görüşme ilkeleri ve etik kuralları ise şunlardır:

- Her çocuğun ebeveyni ile düzenli ve planlı olarak bireysel görüşme yapılmalıdır.
- Çocukla ilgili paylaşılması gereken olumsuz bir durum varsa, konuşmaya olumlu bulunan davranışlarla başlanmalıdır. Olumsuz bulunan durumlar anlatılırken yargılayıcı ifadelerden kaçınılmalı, bu durumu gidermek için yapılanlardan bahsedilmelidir. Ebeveynden bu konuda destek istendiği ifade edilmelidir. Yalnızca sorunlu durumlarda değil olumlu gelişmeleri paylaşmak için de bireysel görüşmeler yapılmalıdır.
- Bazen evde ya da okulda oluşabilecek yeni durumlarda da bireysel görüşmeler yapılmalıdır.
- Görüşmeler için uygun bir ortam sağlanmalı, görüşmelerin kesintiye uğramasına izin verilmemelidir.
- Rahat bir atmosfer sağlanmalı, saydam olunmalı ve güven hissettirilmelidir.
- Görüşmelerin amacı açıklanmalı, çocuğun gelişim durumu ve davranışları hakkında ebeveyne bilgi verilmelidir.
- Ebeveynden çocuğun evdeki davranışları ve olaylar hakkında bilgi alınmalı, yani durumlar karşılıklı olarak paylaşılmalıdır. (MEB, 2013b, s. 80)

Bir diğer yandan Code of Ethics (2011) erken çocukluk eğitimcilerinin ebeveynler ile çalışırken uymaları gereken bazı etik kurallardan söz etmektedir. Bu etik kurallar:

- Olumlu, açık ve dürüst iletişim ile karşılıklı güven ilişkileri geliştirmek,
- Ailenin kendi çocukları hakkında karar verme (veya dâhil olma) hakkını kabul etmek,
- Saygıyı ve ailenin gizlilik hakkını korumak,
- Her ailenin onuruna ve tercihlerine saygı göstermek ve yaşam tarzları, kültürleri, gelenekleri, dilleri, dinleri ve inançları hakkında bilgi edinmek için çabalamak,

- Çocuğun eğitimi ve gelişimi ile ilgili bilgileri ailelerle paylaşmak ve erken çocukluk eğitimcisi mesleğinin güncel bilgi tabanını anlamalarına ve takdir etmelerine yardımcı olmak,
- Ebeveynlerin çocuklarını anlamalarını geliştirmek için becerilerinin sürekli gelişimini desteklemek (Code of Ethics, 2011) olarak belirtilmektedir.

1.6.3. Eğitim Paydaşlarının Etik Sorumlulukları

Kurum kültürünün etik ilke ve değerlere bağlı olması için ön koşullardan biri etik eğitimidir. Kamu kurum ve kuruluşlarında hizmet veren tüm personel, etik davranış ilkeleri ile söz konusu ilkelere yönelik sorumlulukları hakkında bilgilendirilmelidir (Şen, 2019). Bu bağlamda eğitim yöneticilerinin görevlerini yaparken hem yasa ve politikalara hem de mesleki etik ilkelere uygun davranışlar göstermeleri gerekmektedir (Aydın, 2017). Etik çalışmaları bireylerin davranışlarının doğruluğunu ve yanlısını değerlendirir ve buna göre; iyi olan, kayda değer bulunan, kabul edilen, desteklenen davranışların standartları oluşturur (Gözütok, 1999). Eğitimciler için mesleki etik ilkelere yer alan eğitimcilerle ilişkilerde etik ilkeler bağlamında; “eğitimci, meslektaşlarına karşı; ırk, dil, din, cinsiyet, renk, siyasi düşünce ve aile statüsüne dair ayırım yapmaz. Meslektaşlarına, öğrenciler hakkında güven sarsan, önyargıyla davranmalarına izin vermez öğrencilere ise, meslektaşlarının aleyhinde söylem ve yönlendirmede bulunmaz. Meslektaşları hakkındaki bilgilerinin gizliliğini korur. Meslektaşlarıyla nitelikli eğitim-öğretim için işbirliği yapar ve karşılaşılan problemleri okul yönetimine iletir (MEB, 2021)” içeriği bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin; öğretmenler, öğrenciler ve veliler ile olan ilişkilerinde yer alan etik ilkeler ise, “okul yöneticileri, eğitim-öğretimin sağlıklı ve güvenli şekilde yürütülebilmesi için gerekli ortamı sunmada önlem alır. Kurum kaynaklarını aktif, verimli ve idareli kullanılmasını sağlar. Öğretmenler, öğrenciler ve velilere yönelik; ırk, dil, din, cinsiyet, renk, siyasi düşünce ve aile statüsüne göre ayırım yapmaz ve okulda karşılaşılan sorunları ifade edebilmelerine fırsat vererek sorunların çözümü için çaba gösterir. Eğitim-öğretim süreçleriyle ilgili velilerle olumlu ve devamlı iletişim kurar. Eğitim hizmetlerinin sağlanmasında eğitimciler arasında eşit, yansız ve liyakat ilkelerine uygun davranır (MEB, 2021)” tutum ve davranışlarına vurgu yapılmıştır.

İkilem durumlarında seçimin neye göre yapılacağı önemli olmaktadır. Bu durumda birey toplum tarafından kabul edilen iyi ve doğruya göre mi, kendi kabul ettiği iyi ve doğru algısına göre mi karar vermelidir. Karşılaşılan etik ikilemde etik açıdan hangisini doğru, iyi, uygun olup olmadığına karar vermek genellikle zor olmaktadır. Çünkü iyi ve kötü olma durumu bireye veya duruma göre farklılaşabilmektedir (Saban ve Çelik, 2020). Böyle bir durumda rehberlik sağlayacak kişiler eğitim kurumlarında lider durumda olan okul yöneticileri olmaktadır. Dolayısıyla okul yöneticileri, sorumluluklarının farkında ve etik ilkelere bağlı olarak, eğitimcilerin kendilerini güvende duyabilecekleri çalışma ortamı oluşturmalıdır (Ağmaz, 2021).

1.6.4. Topluma Karşı Etik Sorumluluklar

Toplumlar için ahlaki değeri geliştirme, yaygın duruma getirme ve ortaya çıkan problemleri çözmek önemlidir (Özen, 2015). Ahlak, bireylerin birlikte yaşamasını sağlayan, bireyin kendiyle, başkalarıyla, toplumla, kültürle ve onlarla olan etkileşimlerinin tamamını ilgilendiren, düzene koyan değer, inanç ve yargıların temeline dayanan bir kavram olduğu için çok boyutludur. Ahlak, bireyin etkileşimde bulunduğu mikro ortamdan makro ortama anlam ve düzen getiren, bu etkileşimlerin ve erdemli kişiliklerin imkân bulunan en üst düzeyde gelişmesini ve gerçekleşmesini sağlayan değerler, inançlar ve yargıları içermektedir (Ergen, 2021).

Değerler, toplumdaki bireylerin pek çoğu tarafından doğru ve yapılması gerekli olan ahlak-inanç kalıplarını ayrıca doğru ve yanlış hakkındaki görüşlerini kapsamaktadır. Toplumla uyum içinde bireylerin yetişmesi ancak eğitim kurumları tarafından değerler eğitiminin kazandırılması ile gerçekleşebilmektedir (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017).

Her ailenin, eğitim kurumlarının ve toplumumuzun çocuklar üzerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır (KiPyon, 2018). Erken çocukluk döneminde; sevgi, merhamet, iş birliği, arkadaşlık, sabır vb. temel değerler verilmesi gerekmektedir. Bu durum değerlerin uygulanması açısından da çok önemli olmaktadır. Böylece toplumla uyum içinde yaşam ve değerlerin sürdürülebilirliği sağlanmaktadır (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017). Eğitimin şefkat ve merhamete dayalı olması, diğer kişiler içinde sorumluluk duymayı, diğerlerinin de ilgiye, iyiliğe ve adalete layık olduğu kabulünü beraberinde getirmektedir. Başkalarını düşünebilmek, onların iyiliğinden kendini sorumlu hissetmek çocuklara kazandırabileceğimiz değerlerden olmaktadır (Sayar, 2021).

Eğitimciler için mesleki etik ilkelerde yer alan okul yönetimi ve toplum ile ilişkilerde etik ilkeler; eğitimci, nitelikli eğitim ve öğretim hizmetlerinin sunulması için okul yönetimi ile işbirliği gerçekleştirerek, eğitim-öğretim süreçlerinde karşılaşılan problemleri yetkililere iletmektedir. Kurum imkânlarını aktif, verimli ve idareli kullanılmaktadır. Topluma yönelik olumlu ve etkin bir rol sergiler, sorumluluklarını üstlenerek örnek olmaktadır (MEB, 2021) şekilde belirtilmektedir. Objektif olarak iyi insan niteliklerinin sadece kişiye değil; aynı zamanda topluma da yönelik olduğunun altı çizilmelidir. Nihai amaç, erdemli bir bireyi takip eden erdemli bir toplumun olması gerektiğidir (Silay, 2022).

1.6.5. Okul Öncesi Eğitimde Ebeveynlerin Etik Sorumlulukları

Değerler, belirli tercihleri taşıyan kültürün kalbini oluşturmaktadır. Değer sisteminde yer alan kültür üyeleri, çevredeki gerçekliğe nasıl yöneleceklerini ve neyin iyi ya da kötü, güzel ya da çirkin, akıllı ya da akılsız vb. olduğunu nasıl değerlendireceklerini bilmektedirler. İlgili kültürün değer sisteminin kazanılması ise, davranış standartlarının yaparak yaşayarak öğrenildiği erken çocukluk döneminde başlamaktadır (Roots, 2005; Akt. Ülavere ve Tammik, 2017). Çocuklar, toplumun aktardığı tutum ve davranışlarla ahlaki-etik bir temel oluşturabilmektedirler. Aynı zamanda, çocuklar değerlere yönelik davranış ve duygularını da sosyalleşme sürecinde geliştirirken, yaşadıkları bütün deneyimler bilinçli veya bilinçsiz olarak değer kazanımlarına katkı sunmaktadır (Kaymak ve Öğretim Özçelik, 2020). Bireylerin gelişen ve değişen yaşama uyum sağlayarak yetişmelerinde ailenin rolü çok önemlidir. Çocukların, ailelerinin gösterdikleri değer ve rol model aldıkları davranışlarla oluşturdukları kimlik, eğitimlerinde ve topluma uyum sağlamalarında etkili olmaktadır (Özel ve Zelyurt, 2016). Bu bağlamda ifade edilebilir ki, çocukların ahlaki kimliklerinin oluşmasında birçok sosyal faktör etkili olmakla beraber ilk sırada aile yer almaktadır (Onat Kocabıyık, 2014). Çocuklar toplumsal değerleri, toplum kurallarını ve kültürünü ebeveynleriyle etkileşime girerek, özellikle de anne babasını gözlemleyerek öğrenmektedir (Balat ve Balaban, 2011; Günindi, 2010). Çocuğa iyi davranışın neden iyi, kötü davranışın da neden kötü olduğunun açıklanması hususunda ebeveynlere düşen sorumluluklar önemlidir. Çünkü çocuk büyüdükçe diğer bireylerin duygularını ve toplum kurallarını anlama yeteneğini geliştirmeye başlamaktadır (MEB, 2013c). Bu nedenle ailelerin fizyolojik iyi oluşları kadar psikolojik iyi oluşları da önemlidir (Kayılı, 2020). Aile, insan toplumlarının

temel bir kurumudur (Shabas, 2016) ve bireylerin psikolojik iyi oluşlarını sağlayan ve onların hayatlarına yön veren bir mekanizmadır. Burada önemli olan ise, ailenin bir üyesi olan çocuğun sağlıklı bir kişilik yapısına ve psikolojiye sahip olmasında rol model aldığı ebeveynlerinin kişiliklerinin etkili olmasıdır (Kayılı, 2020). Anne, baba ve çocuk arasındaki etkileşim sonucunda çocuklar davranışlarını ona göre şekillendirmekte ve anne babaların tutumları çerçevesinde olumlu ya da olumsuz algılar geliştirmeye başlamaktadırlar. Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar, çocukları ile kurdukları iletişim şekilleri ve bu iletişimin kalitesi, çocuklarını bir birey olarak kabul etmeye karşı tavır, sevgiyi gösterme şekilleri ve disiplin yöntemleri çocuklarının kişiliklerinin şekillenmesinde etkilidir. Çocukların doğuştan sahip oldukları temel haklar ele alındığında; aile etkisinin önemli olduğu görülmektedir (Dedeoğlu, 2020). Aile üyeleri arasında kurulan sağlıklı etkileşim, ailedeki bireylerin birbirlerini anlamalarını kolaylaştırarak, bağların güçlenmesini sağlamaktadır. Bu sağlıklı etkileşim aile üyelerinin çevrelerinde bulunan diğer aile ve aile üyeleri ile etkileşimlerinin de sağlıklı olmasına katkı sunmaktadır (Kayılı, 2020). Çünkü etkili iletişim, tüm bu beceriler için kritik unsur olarak kabul edilmektedir (Atabey, 2018). Ebeveynler çocuklara her türlü davranışlarında rehber olmalı ve çocuklarını uygun davranışlara yönlendirme noktasında sorumlulukları olduğu bilinciyle hareket etmelidirler (United Nations Children's Fund [UNICEF], 2002). Çünkü bireyin çevresinin, doğumdan itibaren çocuğun gelişimindeki rolü önemlidir. Bronfenbrenner'e göre bireyin en yakınındaki ortam olarak adlandırılan mikro sistem, bireyin doğrudan içinde bulunduğu ortamlarda yer alan etkileşimlerini kapsamaktadır (Akt. Bredekamp, 2015).

Okul öncesi eğitimde çocukların yararına yönelik ailelerle ortaklıklar oluşturmak gerekmektedir. Burada da bilgi ve gücün paylaşıldığı karşılıklı ilişkiler; saygı, güven, birlikte iş yapmaya ve sorumluluk almaya dayalı olarak yürütülmelidir. Etkili okul öncesi eğitim, ebeveynler ve eğitimciler arasında olumlu ilişkiler kurarak gelişebilmektedir. Eğitimciler, ebeveynlere çocuklarının gelişimlerini ve öğrenme süreçlerini destekleyebilmeleri, ailedeki rollerine ilişkin yeterli olmaları, kendilerine güvenmelerine ilişkin ebeveynlere eğitimler verebilmektedirler. Çünkü ebeveynlerle etkili ortaklıklar oluşturmanın unsurlarından biri profesyoneller ve ebeveynler arasındaki ortak güçtür. Bu noktada ebeveynlerin kendi güçlerini okula teslim etmekte zorlandıkları görülebilmektedir. Ebeveyn ve okul ikilisi arasında zaman

zaman yaşanan iletişim sorunları ebeveynlerin okulun işleyişini anlayamadıkları durumlarda ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca ailenin sosyal ve ekonomik kaynakları, okul öncesi eğitimi çalışanları hakkındaki algıları, öğrenmeyi pekiştirmek için tasarlanmış aile katımlı çalışmalarına dâhil olmaları çocuklarının okullarıyla temas kurmada yaşadıkları engeller, ailelerin çocuklarının okul deneyimlerine katılmalarına yönelik kararlarında yer alan aile faktörleri ve deneyimlere örnek olarak verilmektedir (Rimm-Kaufman ve Pianta, 2005). Ebeveynlerin öğretmenin çocuğa ilişkin algısını değiştirmek için kendilerini güçsüz hissettikleri, güç mücadeleleri içerisine girdikleri ve bu noktada ahlaki davranış sergileme konusunda sıkıntı yaşayabildikleri görülmektedir. Bu süreçte ailelerle güçlü bir ortaklık oluşturabilmek için çaba harcayan öğretmenin yönlendirmelerinin ebeveynler tarafından titizlikle takip edilmesi ve eğitime destek sağlamak hususunda kabul edilebilir bir yaklaşımla öğretmenle iletişim süreçlerine dâhil olması gerekmektedir. Birbirine karşı saygılı, güvenli, düzenli ve iki yönlü iletişim, işbirliği, birlikte karar verme, birlikte güç-kazan çözümleri için çatışmaların tartışılması, ebeveynlerin okul ile olan ilişkilerini ve dolayısıyla okul öncesi eğitimin kalitesini olumlu yönde etkilediği bilinmektedir (Bredenkamp, 2015). Okul öncesi eğitim sürecinde çocuklarla ve aileleriyle saygılı ilişkiler geliştirildiğinde, çocukların ilgi alanları, becerileri ve yetenekleri hakkında daha fazla bilgi edinilebilmektedir. Bu bilgi, erken çocukluk profesyonellerinin; çocukların ilgi alanlarına ve ihtiyaçlarına cevap veren, öğrenmelerini genişleten ve gelişimlerini destekleyen öğrenme ortamları sağlamalarına imkân vermektedir. Saygılı ilişkiler geliştirmek ve sürdürmek, bir erken çocukluk profesyonelinin her ailenin değerlerini anlamasını, çocuklarla ve aileleriyle ilişkilerinde nazik ve düşünceli olmasını, ailelerin değerlerinin erken çocukluk profesyonelinin değerlerinden farklı olabileceğini anlamasını gerektirmektedir (Cohrssen, Church ve Tayler, 2011). Ebeveynlerin; okul öncesi öğretmenine güvenme, eğitim süreçlerinin amaçlarını kabul etme, öğretmenin mesleki bilgisine ve bu süreçte yaptığı uygulamalara saygılı olma, diğer ebeveynlere ve çocuklara saygılı olma, eğitim-öğretim faaliyetlerinin gelişmesine açık olma, ortaya çıkan problemleri işbirlikçi yaklaşımla çözüm önerileri geliştirme vb. gibi etik sorumlulukları bulunmaktadır (Özkubat, 2018).

1.7. Kaynak Özetleri

Aktaş Arnas (2002) yaptığı araştırmada ebeveynlerin okul öncesi eğitim ve eğitim veren okullar hakkındaki tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Adana’da bulunan özel okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğu eğitim gören 136 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynler, okul öncesi eğitim veren kurumların temel sorumluluğunun çocuklara iş birliği, paylaşma vb. sosyal davranışları kazandırmak olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili bir problem olduğunda ya da gelişim ve eğitim süreçleri hakkında bilgi almak için okul yöneticileri ve eğitimcilerle görüştükları bulgularına ulaşılmıştır.

Francis ve Archer (2005) yaptıkları araştırmada, İngiliz-Çinli çocukların ve ebeveynlerinin eğitime ne kadar değer verdiklerini ve bu bağlamdaki gerekçelerini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırma sonuçları, İngiliz-Çinli çocukların ve ebeveynlerinin sosyal sınıf ve cinsiyete bakılmaksızın eğitime önemli derecede değer verdiğini gösterirken; aynı açıklamayı değerler için yapamadıkları belirtilmiştir.

Cheung ve Lee (2010) yaptıkları araştırmada karakter eğitiminin, erken ergenlerin (sekizinci ve dokuzuncu sınıf öğrencilerinin) sosyal yeterliliği güçlendirme ihtiyacını karşılamasının beklenildiğini ve ergenlerin karakter eğitimine katılımının, eğitimden öğrendiklerinin ayrılmaz bir parçası olduğunu ifade etmektedirler. Yarı deneysel bir yöntemle gerçekleştirilen bu çalışmaları için Hong Kong’daki ortaokullarda 920 dokuzuncu sınıf öğrencisiyle çalışmışlar ve bulgularda, karakter eğitimi programının sosyal yeterliliğe katkısını ortaya koymuşlardır.

Yiğittir (2010) yaptığı çalışmada, ailelerin çocuklarına okulda kazandırılmasını istedikleri değerleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki değerler dikkate alınarak bir değerler listesi hazırlanmıştır ve ailelerden hazırlanan değerler listesi içinden çocuklarına en fazla kazandırılmasını istedikleri 10 değeri seçebilecekleri bir anket sunulmuştur. Tarama modeliyle yapılan çalışmaya 317 öğrenci velisi katılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre ailelerin; aile birliğine, çalışkanlığa, bayrağa ve İstiklal Marşı’na saygıya, vatanseverliğe, sorumluluğa, dürüstlüğe, doğruluğa, saygıya, yardımseverliğe ve cesarete öncelik verdikleri saptanmıştır.

Tasdemir, Kus, ve Kartal (2012) yaptıkları araştırmada, değerler eğitiminde okul dışı oğrenme ortamlarının kullanılmasının önemine odaklanmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın alışma grubunu, eğitim fakültesine devam eden 55 ğrenci oluşturulmuş ve uygulama sürecinde okul dışı oğrenme ortamları olarak bilim merkezleri ve müzeler seçilmiştir. Araştırma bulguları; okul dışı oğrenme ortamlarının, öğrencilerin bilgilerini somutlaştırma sürecine katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur.

Neslitürk (2013) yaptığı araştırmada, anasınıfında eğitimine devam eden çocukların annelerine sunulan Anne Değerler Eğitimi Programı'nın 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya, Antalya ili Alanya ilçesinde bulunan 48 anne ve çocuğu katılmıştır. Araştırmada uygulanan programın deney grubunda bulunan çocukların iletişim, işbirliği, kendini ifade etme, sorumluluk, empati, grpla birlikte hareket etme ve kendini kontrol etme gibi sosyal becerilerinde anlamlı düzeyde yükselme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yaklaşık bir ay sonra yapılan izleme testi sonrasında da bu etkinin iletişim haricinde diğer sosyal becerilerde de görüldüğü belirtilmiştir.

Chou, Yang ve Huang (2014) tarafından Tayvan'da yapılan araştırmada karakter eğitiminin, ebeveynlerin okul öncesi dönemdeki çocuklarıyla ilişkilerindeki katkılarını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın alışma grubunu, karakter eğitimine okul programında yer veren on anaokulundaki çocukların ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre; karakter eğitiminin ebeveynler ve çocuklar arasındaki bağı güçlendirdiği, çocukların karakter gelişimine önemli derecede etki ettiği saptanmıştır.

Çelikkaya, Başarmak, Filoğlu ve şahin (2014) yaptıkları araştırmada, çocuklara değerler öğretilirken ğretmen ve velilerin görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma, 2012-2013 Eğitim-ğretim yılında Kırşehir il merkezindeki 10 sosyal bilgiler ğretmeni ve bu okullardaki ğrenci velileri tarafından gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, öğretmenlerin ve velilerin karşılıklı olarak değerleri öğretmeye çalıştıkları; velilerin de öğretmenler gibi rol model olmaya ve vurgulamaya çalıştıkları ve ailelerin, öğretmenlerin hiç kullanmadıkları telkin yöntemini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Öztürk Samur ve Deniz (2014) yaptıkları araştırmada, değerler eğitimi programının anasınıfına devam eden altı yaşındaki çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu anasınıflarında eğitime devam eden altı yaşındaki 44 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada toplanan verilerin analizi sonunda, deney ve kontrol gruplarının test sonrası puanları arasında duyguları düzenleme, okul hazırbulunuşluğu, sosyal güven ve toplam sosyal duygusal gelişimde deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu ve programın etkisinin kalıcı olduğu belirlenmiştir.

Neslitürk, Özkan ve Dal (2015) 5-6 yaş çocuklarının annelerine verilen Anne Değerler Eğitimi Programının, çocukların sorumluluk, saygı, dürüstlük, iş birliği, paylaşma, dostluk, arkadaşlık değerleri üzerine etkisini incelemeyi amaçladıkları araştırmada karma yöntem kullanmışlardır. Araştırmaya 24 anne ile çocuğu katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre deney grubunda yer alan çocukların sorumluluk, saygı, dürüstlük, iş birliği, paylaşma, dostluk/arkadaşlık değerler puan ortalamalarının kontrol grubunda yer alan çocuklara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca anneler, programın kendilerinde, eşlerinde ve çocuklarında olumlu yönde etkisi olduğunu ifade etmişlerdir.

Ülavere ve Veisson (2015) yaptıkları araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarındaki müdürler, öğretmenler ve ebeveynlerin çocuklara öğretilmesini önemli gördükleri değerlerin ve eğitim kurumlarında değerler eğitiminin uygulanmasında hangi faaliyetlerin kullanılması gerektiğinin bir taslağını sunmayı amaçlamışlardır. Çocuklara öğretilmesi önemli olan değerler; müdürlere göre, mizah duygusunun yanı sıra gurur ve yaratıcılığı içerirken, öğretmenler sabrı öğretilmesi gereken önemli bir değer olarak değerlendirmişlerdir. Müdürlere karşılaştırıldığında, ebeveynler güven ve bağlılığı daha önemli görürken, öğretmenlerle karşılaştırıldığında, ebeveynler anaokullarının iyi bir eğitimin önemini öğretmesinin daha önemli olduğunu düşünmüşlerdir. Okul öncesi eğitim kurumlarında değerler eğitimi, öncelikle günlük iletişim ve faaliyetler sırasında ilgili grubun kurallarına bağlı kalınarak gerçekleştirildiği ve değerler eğitiminde kişisel rol modellerin çok önemli olduğu düşünülmüştür.

Erikli (2016) yaptığı araştırmada, 5-6 yaş çocuklarına yönelik olarak hazırlanan okul öncesi değerler eğitiminin, saygı, sorumluluk, dürüstlük, iş birliği, paylaşma ve

arkadaşlık değerlerine etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın katılımcılarını Ankara ili Gölbaşı ilçesindeki bir devlet okuluna kayıtlı 5-6 yaş arası 47 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada ön ve son test modelinin uygulandığı kontrol gruplu deneysel bir çalışma kullanılmıştır. Program sonunda kontrol grubunda anlamlı bir farklılık gözlenmezken, değerler eğitimi programının uygulandığı grupta çocukların değerlerinde (saygı, iş birliği, dürüstlük, arkadaşlık ve paylaşma) anlamlı bir artış olduğu görülmüştür.

Duran ve Sariçam (2016) yaptıkları çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının karakter özellikleri hakkında ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesini amaçlamışlardır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada örnekleme 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılları arasında Adıyaman il merkezinde 10 okul öncesi öğretmeni ve 15 veli oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin ve öğretmenlerin karakter hakkında farklı görüşlere sahip oldukları; ebeveynlerin çocuklarının karakterinin gelişimi için öncelikle kendi sorumluluklarını üstlendiklerini göstermektedir.

Thornberg ve Oğuz (2016) yaptıkları çalışmada, İsveçli ve Türk öğretmen adaylarının değerler eğitiminde ahlaki eğitim ve vatandaşlık eğitimi hedef tercihlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 198 İsveçli ve 190 Türk öğretmen adayı katılmıştır. Araştırma sonuçları, öğretmen adayları arasında değerler eğitimi düşünüldüğünde ahlaki taahhütler ve tercihlerde kültürler arası farklılıklar ortaya konmuştur. Bu bulgu ile öğretmen eğitiminde etik, değerler eğitimi ve öğretmen adaylarının ahlaki varsayımlarını incelerken ve tartışırken kültürel bağlamı dikkate almanın önemini vurgulanmıştır.

Cengiz ve Duran (2017) yaptıkları çalışmada, okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan öykü ve masal kitaplarında hangi değerlere ne ölçüde izin verildiğini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda; okul öncesi çocuklar için hazırlanan öykü ve masal kitaplarının çoğunlukla mutluluk; en az ise barış, dayanışma ve dürüstlük değerlerini vurguladığı anlaşılmıştır. Nezaket, estetik, dostluk, temizlik ve yardımseverlik değerlerine sıkça vurgu yapılırken; tevazu, hoşgörü, misafirperverlik ve saygı değerlerine nadiren vurgu yapılmıştır. Estetik değer çoğunlukla çocukların ve ebeveynlerin tercih ettiği kitaplarda vurgulanırken; mutluluk çoğunlukla öğretmenlerin tercih ettiği kitaplarda vurgulanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarının, okul öncesi dönemdeki çocuklar için hikâye ve masal kitaplarının içeriğini hazırlarken yazarlara, öğretmen ve ebeveynlere de kitap tercihleri açısından katkı sağlaması beklenmektedir.

Hasanah ve Deiniatur (2018) yaptıkları çalışmada, erken çocukluktan itibaren bir aile içinde hangi değerlerin içselleştirilebileceğini tanımlamayı amaçlamışlardır. Araştırma amaçlarına ilişkin bir dizi kitap, dergi, broşür toplanarak yapılan çalışmada literatür çalışması yöntemi kullanılmıştır. Bulgular, çocukların karakter eğitiminin aile içinden başlaması gerektiğini, çünkü ailenin toplumun en küçük birimi olduğunu ve çocuklara erken yaşlardan itibaren önerilecek olan karakter eğitiminin ebeveynlere bağlı olacağını ortaya koymuştur.

Kayıran ve Bağçeci (2018) yaptıkları çalışmada, okul öncesi çocuklara yönelik değerler eğitimi programına yönelik bir ihtiyaç analizi yapmayı amaçlamışlardır. Bu çalışma, 2016-2017 bahar döneminde Kahramanmaraş'ta 200 okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, okul öncesi çocuklara yönelik değerler eğitimi programı kapsamında okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanması zorunlu olarak öğretmenler tarafından seçilen ilk on değer; dürüstlük, vatanseverlik, sorumluluk, saygı, yaşlılara saygı, çevreye saygı, sevgi, adil olma, başkalarının haklarına saygı ve mütevazı olma olduğu belirlenmiştir.

Erşan (2019) yaptığı çalışmada çocuğu okul öncesi eğitime devam eden ebeveynlerin eğitim kurumundan ve eğitimciden beklentilerini incelemeyi ve okul öncesi eğitim kapsamı ve önemi hakkındaki farkındalıkları belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya Sinop ili merkezinde bulunan resmi anaokullarında çocuğu eğitime devam eden 122 ebeveyn katılmıştır. Araştırma sonunda, ebeveynlerin okul öncesi eğitimden çocuklarını ilköğretime hazırlamaları öncelikli beklentileri olarak belirlenmiş, eğitimciye yönelik beklentilerinin ise, çocuğa karşı ilgi vb. göstererek olumlu tutum içinde olmaları, kaliteli eğitim sunmaları ve ebeveynler ile etkili iletişim içerisinde olmaları olarak sıralanmıştır.

Günay Bilaloğlu ve Aktaş Arnas (2019) yaptıkları çalışmada, okul öncesi eğitimde yapılan aile katılımı çalışmalarında eğitimcilerin ve ebeveynlerin karşılaştıkları engeller ve sorunların derinlemesine incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya Adana ili Çukurova ilçesinde bağımsız anaokulunda görev yapan iki eğitimci ve eğitimcilerin sınıfında eğitime devam eden 28 çocuğun ebeveynleri katılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında, çalışmaya katılan eğitimcilerin; aile katılımının artırılması, aile katılımındaki engeller, aile katılımında okul-aile iletişimindeki sorumlulukları ile ebeveynlerle aile katılımında yaşadıkları problemler hakkında yeterli düzeyde bilgi ve farkındalığa sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynler ise okulla iletişim kurmak ve çocuklarının eğitimlerine katılmak istediklerini ancak nasıl katılacaklarını bilmediklerini, okulun ve eğitimcilerin yeterince destek olmadıkları, okul yönetimiyle ve eğitimcilerle aile katılımında iletişim problemleri yaşadıkları belirlenmiştir.

Sigurdardottir, Williams ve Einarsdottir (2019) yaptıkları çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların okul öncesi dönemde öğrenmeleri için önemli gördükleri değerleri iletilip iletilmediklerini ve nasıl ilettiklerini bulmayı amaçlamışlardır. Çalışma verileri, okul öncesi öğretmenleri ve çocuklar arasındaki iletişimin yaklaşık 17 saatlik video gözlemlerinden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre bakım, saygı ve disiplin okul öncesi çocuklarla iletişim kurmak için önemli değerler olarak kabul edilmiştir. Okul öncesi öğretmenleri, mesleki ve özgeçmişlerine bağlı olarak bu değerleri iletmek için farklı yaklaşımlar kullanmışlardır. Değerler açıkça değil, örtülü olarak iletilmiştir. Çalışma, erken çocukluk eğitiminde değerler eğitimi üzerine araştırmalara katkıda bulunmuş ve okul öncesi öğretmenlerinin uygulamaları üzerine düşünmek için nedenler sunmuştur.

Zdanevych, Syrova, Kolosova, Pyvovarenko ve Kurhannikova, (2020) yaptıkları araştırmada, okul öncesi çocuklarda genel bir değerler sistemi oluşturmanın en etkili yollarını belirlemeyi amaçlamışlardır. 3-6 yaş arası çocukların ahlaki ve etik eğitim yöntemlerinin birleştirilmesine ve temel ahlaki ilkelerini en iyi şekilde anlamasına katkıda bulunacak eğitim modelinin geliştirilmesine önem verilmiştir. Çalışma sonucunda çocuklar genellikle; mutluluk, barış, iş birliği ve dürüstlük değerlerine dikkat etmişlerdir. Ayrıca güzellik, nezaket, arkadaşlık ve masumiyet de okul öncesi çocukların ilgisini çekmiştir. Bununla birlikte; yararlı olmak, alçak gönüllülük, hoşgörü, misafirperverlik ve saygı çocuklar tarafından nadiren vurgulanmıştır.

Cameron, Wilks, Redshaw ve Nielsen (2022) yaptıkları araştırmada, 6-11 yaş arası çocukların ahlaki değerlendirmelerinde ahlaki karakter bilgilerini kullanıp kullanmadıklarını araştırmayı amaçlamışlardır. Çalışmaya, 6-11 yaş arası 126 çocuk katılmıştır. Bu örnekte ahlaki karakter bilgilerinin her yaş için değerlendirmeleri

etkilediğini ve çocukların 6 yaşından itibaren bu kapasiteye sahip oldukları ortaya konmuştur.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın; modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve analizleri hakkında bilgiler bulunmaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama modeli kullanılmıştır. Sosyal bilim alanında yapılan çalışmalarda sıklıkla kullanılan araştırma modellerinden tarama modeli, (Gönç Şavran, 2018) bir veya daha fazla değişkene göre o evrenin mevcut durumunu belirlemek için araştırmacıya bir örneklemden veri toplama fırsatı sağlayan (Abdullah ve Raman, 2001) araştırma desenidir. Ölçek geliştirme çalışmaları da bu kapsamdaki çalışmalardandır. Ölçek "Bireyin ölçülmesi amaçlanan sadece ilgili özelliğini uyaracak uyarıcılar takımını ve bu uyarıcılara tepki kategorilerini oluşturma süreci ve işleminin adıdır". Ölçek geliştirmede ise, "Özelliğin ne olduğunu ortaya çıkaracak maddelerin ve madde öbeklenmelerinin yapılandırılması" amaçlanmaktadır (Erkuş, 2012).

2.2. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışma Grubu

Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması için çalışma grubunun büyüklüğünün belirlenmesine dair literatür taraması yapılmıştır. Alan yazına göre katılımcı sayısının madde sayısına oranı için; Cattell (1978) 3 ile 6 katı, Gorsuch (1974) ise en az 5 katı olması gerektiğini vurgulamıştır (Akt. MacCallum, Widaman, Zhang ve Hong, 1999). Alan yazında bulunan ölçütler içerisinden en az ikisini karşılayabilen örneklem büyüklüğün yeterli olacağı önerilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2021). Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu 48-66 ay aralığında okul öncesi eğitime devam eden çocuğa sahip 207 ebeveyn oluşturmuştur. Bu durumun literatürde yer verilen ve önerilen en az iki ölçüte uygun olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın örnekleme; temsil edebilecek bir örneklemin belirlenmesinde geçerli bir yöntem olan seçkisiz örnekleme yöntemlerinden “basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle” yapılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi, örneğin seçilmesinde evrendeki bütün birimlere eşit ve bağımsız olmak imakını vermekte, örneğe seçilecek bütün bireylerin seçilme şansını aynı tutmakta ve bireylerin seçimi birbirini etkilememektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2021). Bu bağlamda araştırmanın örnekleme, basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle; kolay ulaşılabilir olma, gönüllü katılımcı olma gibi durumlar göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Böylelikle ölçme aracının kontrol listelerindeki madde sayıları göz önüne alınarak, 38 maddelik ölçme aracı için Ankara ili Çankaya, Keçiören ve Yenimahalle olmak üzere 3 merkez ilçede 17 okulda, 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokullarına çocukları devam eden 207 ebeveyn ile çalışılmıştır (Ek 2). Çizelge 2.1’de çalışma grubuna ilişkin demografik özellikler verilmiştir.

Çizelge 2.1. Geçerlik ve güvenilirlik çalışma grubunun betimsel dağılımı

		n	%			n	%
Anne Yaş	29 yaş ve altı	24	11,6	Baba Yaş	29 yaş ve altı	5	2,4
	30-39 yaş	139	67,1		30-39 yaş	120	58,0
	40-49 yaş	44	21,3		40-49 yaş	76	36,7
	50 yaş ve üzeri	-	-		50 yaş ve üzeri	6	2,9
	İlkokul	2	1,0		İlkokul	6	2,9
Annenin Öğrenim Durumu	Ortaokul	12	5,8	Babanın Öğrenim Durumu	Ortaokul	10	4,8
	Lise	31	15,0		Lise	44	21,3
	Önlisans	34	16,4		Önlisans	24	11,6
	Lisans	104	50,2		Lisans	98	47,3
	Lisansüstü	24	11,6		Lisansüstü	25	12,1
Anne Çalışma Durumu	Çalışmıyor	76	36,7	Baba Çalışma Durumu	Çalışmıyor	2	1,0
	Memur	87	42,0		Memur	89	43,0

Çizelge 2.1. Geçerlik ve güvenilirlik çalışma grubunun betimsel dağılımı (devamı)

	İşçi	12	5,8		İşçi	39	18,8
	Serbest meslek	19	9,2		Serbest Meslek	42	20,3
	Diğer	13	6,3		Diğer	35	16,9
Çocuk Cinsiyeti	Kız	104	50,2	Çocuk Yaşı	48-60 ay	106	51,2
	Erkek	103	49,8		61-66 ay	101	48,8
Çocuk Sayısı	Tek çocuk	71	34,3	Doğum Sırası	İlk çocuk	111	53,6
	İki çocuk	103	49,8		Ortanca ya da ortancalardan biri	18	8,7
	Üç çocuk	27	13,0		Son çocuk	78	37,7
	Dört veya daha fazla çocuk	6	2,9	Aylık Gelir Durumu	Gelir gideri karşılar	129	62,3
					Gelir ile gider eşit	58	28,0
					Gelir gideri karşılamaz	20	9,7

Araştırmaya katılan ebeveynlerin demografik özelliklerine bakıldığında annelerin; %67,1'sinin 30-39 yaş aralığında olduğu, %50,2'sinin lisans mezunu ve %42'sinin memur olarak çalıştığı saptanmıştır. Babaların ise; %58'i 30-39 yaş aralığındadır. %47,3'ü lisans mezunudur ve babaların %43'ü memur olarak çalışmaktadır. Ebeveynlerin okul öncesi eğitime devam eden çocuklarının cinsiyetlerinin %50,2'sinin kız, %49,8'inin erkek olduğu saptanmıştır. Çocukların yaşlarının ise %51,2'si 48-60 ay arasındadır. Bu çocukların %53,6'sı ilk çocuktur. Ebeveynlerin çocuk sayıları incelendiğinde; %49,8'inin iki çocuğu bulunmaktadır. Aylık gelir durumlarında ise ebeveynlerin %62,3'ünün gelirinin gideri karşıladığı saptanmıştır.

2.3. Etik Davranışların Değişkenlerle İlişkisinin İncelendiği Çalışma Grubu

Etik davranışların değişkenlerle ilişkisinin incelendiği çalışma grubunu oluşturmak için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden bağımsız anaokullarının sayısı, sınıftaki çocuk sayısı ve demografik özellikler göz önünde bulundurularak okullar seçilmiştir. Ankara; Çankaya, Keçiören ve Yenimahalle ilçeleri Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesindeki okullar arasından çocuk sayısı ve çocukların demografik özelliklerine göre çalışma grubu için okullar seçilmiş, gerekli izinler sağlanmıştır (Ek 2). Bu bağlamda; ebeveynlerin etik davranışlarının belirlenmesinin çalışma grubunu 48-66 ay aralığında okul öncesi eğitime devam eden çocuğa sahip 223 ebeveyn oluşturmuştur. Çizelge 2.2'de çalışma grubuna ilişkin demografik özellikler verilmiştir.

Çizelge 2.2. Etik davranışların değişkenlerle ilişkisinin incelendiği çalışma grubunun betimsel dağılımı

		n	%		n	%	
Anne Yaş	29 yaş ve altı	41	18,4	Baba Yaş	29 yaş ve altı	8	3,6
	30-39 yaş	150	67,3		30-39 yaş	145	65,0
	40-49 yaş	32	14,3		40-49 yaş	67	30,0
	50 yaş ve üzeri	-	-		50 yaş ve üzeri	3	1,3
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul	3	1,3	Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	-	-
	Ortaokul	14	6,3		Ortaokul	6	2,7
	Lise	53	23,8		Lise	59	26,5
	Önlisans	29	13,0		Önlisans	19	8,5
	Lisans	93	41,7		Lisans	96	43,0
	Lisansüstü	31	13,9		Lisansüstü	43	19,3
Anne Çalışma Durumu	Çalışmıyor	93	41,7	Baba Çalışma Durumu	Çalışmıyor	-	-
	Memur	101	45,3		Memur	116	52,0

Çizelge 2.2. Etik davranışların değişkenlerle ilişkisinin incelendiği çalışma grubunun betimsel dağılımı (devamı)

	İşçi	9	4,0		İşçi	49	22,0
	Serbest meslek	8	3,6		Serbest Meslek	40	17,9
	Diğer	12	5,4		Diğer	18	8,1
Çocuk Cinsiyeti	Kız	116	52,0	Çocuk Yaşı	48-60 ay	106	47,5
	Erkek	107	48,0		61-66 ay	117	52,5
Çocuk Sayısı	Tek çocuk	87	39,0	Doğum Sırası	İlk çocuk	136	61,0
	İki çocuk	106	47,5		Ortanca ya da ortancalardan biri	18	8,1
	Üç çocuk	25	11,2		Son çocuk	69	30,9
	Dört veya daha fazla çocuk	5	2,2	Aylık Gelir Durumu	Gelir gideri karşılar	147	65,9
					Gelir ile gider eşit	67	30,0
					Gelir gideri karşılamaz	9	4,0

Araştırmaya katılan ebeveynlerin demografik özellikleri incelendiğinde annelerin; %67,3'ünün 30-39 yaş aralığında olduğu, %41,7'sinin lisans mezunu ve %45,3'ünün memur olarak çalışmakta olduğu saptanmıştır. Babaların ise; %65,'inin 30-39 yaş aralığında olduğu, %43'ünün lisans mezunu ve %52'sinin memur olarak çalıştığı görülmektedir. Ebeveynlerin okul öncesi eğitime devam eden çocuklarının cinsiyetlerinin %52,0'ı kız, %48'i erkektir. Çocukların yaşlarının ise %52,5'si 61-66 ay arasındadır. Bu çocukların; %61'i ilk çocuktur. Ebeveynlerin çocuk sayılarına bakıldığında; %47,5'inin iki çocuğa sahip olduğu; %65,9'unun gelirinin gideri karşıladığı saptanmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında, araştırmacı tarafından hazırlanan ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’ ve araştırmacı tarafından geliştirilen ‘‘Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği’’ kullanılmıştır.

2.4.1. Kişisel Bilgi Formu

‘‘Kişisel Bilgi Formu’’ araştırmaya katılan ebeveynlerin çocukları ve kendileri hakkında bilgi almak için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’ çocukların cinsiyetleri; ebeveynlerin yaşları, öğrenim durumları, çalışma durumları, ailedeki çocuk sayısı, doğum sırası ve aylık gelir durumlarını içermektedir.

2.4.2. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği

‘‘Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği’’ 48-66 ay aralığında okul öncesi eğitime devam eden çocuğa sahip ebeveynlerin etik davranışlarının belirlenmesi için geliştirilmiştir.

2.4.2.1. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği’nin Geliştirilmesi Süreci

Ölçeğin geliştirilme sürecinde aşağıdaki aşamalar takip edilmiştir:

a) Madde Havuzunun Oluşturulması

Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği’nin geliştirilmesinde öncelikle alan yazın taranmış ve kuramsal yapı incelenmiştir. İlgili konunun kapsamı oldukça geniş ve literatürde geliştirilen veya uyarlaması yapılan bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Etik, ahlak, değerler, ebeveyn, okul öncesi gibi anahtar kelimeleri içeren çalışmalar (Code Of Ethics, 2011; NAEYC, 2011; MEB, 2013a; MEB, 2013b; Bredekamp, 2015; Aydın, 2017; Çinkır ve Nayır, 2017; Özkubat, 2018; Aydın 2019) incelenerek 38 maddenin bulunduğu bir madde havuzu oluşturulmuştur.

b) Uzman Görüşünün Alınması

Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği kapsam geçerliliği için maddelerin amacına uygunluğu, açıklığı ve anlaşılabilirliği yönünden 7 alan uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanların geri bildirimlerine göre yönergelerin açıklık ve anlaşılabilirliğine dikkat çekildiği görülmüştür. Bu bağlamda; ‘‘Etik Davranışları

Değerlendirme Ölçeği” 9. maddesinde yer alan ‘*aile katılım çalışmalarında, öğretmenin eğitim sürecine müdahale ederim.*’ ifadesi ‘*öğretmenin eğitim sürecine müdahale ederim*’ ile 10. maddesinde yer alan ‘*öğretmenin dış görünüşü, kıyafetleri gibi fiziksel özellikleri önemlidir ve öğretmen tercihimde etkilidir.*’ ifadesi ‘*öğretmenin dış görünüşü, kıyafetleri vb. fiziksel özellikleri öğretmen tercihimde etkilidir.*’ ifadesi ile 13. maddesinde yer alan ‘*okul tarafından gönderilen anketleri ve formları özenle okur, doldurur ve zamanında gönderirim.*’ ifadesi ‘*okul tarafından gönderilen anketleri ve formları okula zamanında gönderirim.*’ ifadesi ile 18. maddesinde yer alan ‘*öğretmenler, çocukların öz bakımlarını birebir yapmalıdır (ayakkabısını çıkarmak, yemeğini yedirmek vb.).*’ ifadesi ‘*öğretmenin çocuğumun temel öz bakım becerilerini, çocuğumun yerine yapmasına izin vermem (ayakkabısını giydirmek, yemeğini yedirmek vb.).*’ ifadesi ile 22. maddesinde yer alan ‘*çocuğumun kendine özgü nitelikleri olduğunu bilir, onu diğer çocuklarla kıyaslamam.*’ ifadesi ‘*çocuğumun bireysel özelliklerini bilir, onu diğer çocuklarla kıyaslamam.*’ ifadesi ile 23. maddesinde yer alan ‘*çocuğuma göstermesini istediğim davranışlarda örnek olurum.*’ ifadesi ‘*çocuğuma davranışlarımla örnek olurum.*’ ifadesi ile 27. maddesinde yer alan ‘*çocuğuma karşı aşağılayıcı, kırıcı söz ve davranışlarda bulunmam.*’ ifadesi ‘*çocuğuma karşı aşağılayıcı, kırıcı sözler söylemem ve bu davranışlarda bulunmam.*’ ifadesi ile değiştirilmiştir.

Geçerlilik, ölçme aracının bireyin ölçülmek istenen özelliğini ne derece doğru ölçtüğü ile ilgili bir kavramdır. Ölçme aracını oluşturan maddelerin, ölçülmek istenen davranışı ölçmede ne ölçüde temsil ettiği, kapsam geçerliliğidir. Kapsam geçerliliğini belirlemede yararlanılan yollardan biri de uzman görüşü almaktır (Büyüköztürk vd.,2021). Bu çalışmada da uzman görüşüne başvurularak kapsam geçerliliği incelenmiştir.

c)Ön Uygulamanın Yapılması

Ölçekteki maddeler Beşli Likert tipinde hazırlanmış ve ebeveynlerin maddelere katılma dereceleri; 1 “Hiçbir Zaman”; 2 “Nadiren”; 3 ”Ara Sıra”; 4 “Sık Sık” ve 5 “Her Zaman” şeklinde sınıflandırılmıştır. Ebeveynlerin verdiklerin yanıtların puanlanmasında olumlu maddeler; 5, 4, 3, 2 ve 1; olumsuz maddeler; 1, 2, 3, 4 ve 5 olarak değerlendirilmektedir. Uzman görüşlerinin sonucunda oluşturulan formda yer alan maddelerin anlaşılabilirliğini değerlendirmek ve deneme uygulaması yapmak amacıyla tesadüfi olarak belirlenen okullardan 48-66 ay aralığında okul öncesi

eğitime devam eden çocuğa sahip 20 ebeveyn ile uygulama yapılmıştır. Bunu takiben uzman görüşleri doğrultusunda belirlenen 38 maddeden oluşan *Etik Davranışları Değerlendirme leği*'ne son şekli verilerek ölçeğin uygulama aşamasına geçilmiştir.

d)Uygulamanın Yapılması

'*Etik Davranışları Değerlendirme leği*'nin Ankara ili merkez ilçelerindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi bağımsız anaokullarında 48-66 aylık okul öncesi eğitime devam eden çocuğa sahip ebeveynlere uygulanabilmek için gerekli kurum izinleri (Ek 2) ve Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Ek 1) onay alınmıştır. Daha sonra geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılması için belirlenen okulların yöneticileri ve uygulama yapılacak sınıfların öğretmenleri ile görüşülerek uygulama hakkında bilgilendirme yapılmış ve uygulama aşamasına geçilmiştir. Uygulamalar ise evrimii ortamda bağlantı linki aracılıyla ebeveynlere ulaştırılmıştır. Araştırmaya katılmak isteyen ebeveynlerin bağlantı üzerinden kendilerine ulaştırılan onam formlarını doldurmaları daha sonra ölçekleri doldurabilmeleri sağlanmıştır. Çalışma verilerinin evrimii ortamda toplanmasının nedeni, Covid-19 Pandemi koşullarında kurumların uzaktan eğitim ile eğitime devam ediyor olmalarıdır.

Sonuç olarak; *Etik Davranışları Değerlendirme leği*'nin uygulama aşaması 207 ebeveyn ile gerçekleştirilerek geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. *Etik Davranışları Değerlendirme leği* geçerlik ve güvenirlik analizleri bulgular ve tartışma bölümünde ayrıntılarıyla sunulmuştur.

2.5. Veri Analizi

Araştırmada, okul öncesi eğitime devam eden çocuğa (48-66 aylık) sahip ebeveynlerin etik davranışlarının değerlendirilmesi için *Etik Davranışları Değerlendirme leği*'nin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, *Etik Davranışları Değerlendirme leği* için geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır.

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılmasına öncelikle kapsam geçerliği ile başlanmıştır. Kapsam geçerliliği lme aracındaki maddelerin sayısı ve kalitesiyle ilgili bir kavram olup maddelerin davranışları ölçmede yeterli ya da uygun olup olmadığı yönünde bir değerlendirmedir. Kapsam geçerliğini incelemeye uzman

görüşüne başvurmada beklenen, ölçme aracındaki maddelerin uygunluğunun kapsam açısından incelenmesidir (Büyüköztürk vd., 2021). Bu çalışmada uzman görüşüne başvurulmuş ve geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ardından *Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği*'nin geliştirilmesi sürecinde ölçeğin yapısını belirlenmesi için açımlayıcı faktör analizi ve yapının doğrulanması için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde açımlayıcı faktör analizinin amacı genellikle *“ölçme aracının örtük yapısının belirlenmesi”*dir. Doğrulayıcı faktör analizinin amacı ise, *“açımlayıcı faktör analizi ile belirlenen örtük yapının doğrulanması”*dır (Seçer, 2018). Jöreskog ve Sörbom (1993) ile Thompson (2005)'a göre; açımlayıcı faktör analizi ile doğrulayıcı faktör analizi aynı örneklem üzerinde yapılabilmektedir (Akt. Yolcu ve Akar Vural, 2020). Ölçekten alınan puanların iç tutarlılığını belirlemek için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayı hesaplaması yapılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın; geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular ile ebeveynlerin etik davranışlarının belirlenmesine yönelik ölçek uygulama sürecine ilişkin bulgular yer almaktadır.

3.1. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Bulguları

3.1.1. Kapsam Geçerliği

Araştırmada; Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği; araştırmanın amacına uygunluğu, açıklık ve anlaşılabilirliği açısından değerlendirmeleri için çocuk gelişimi ve okul öncesi eğitim alanından 7 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri, alınan dönütlerin dağılımlarına göre değerlendirilmiştir. Kapsam geçerliğinin test edilmesi amacıyla 7 alan uzmanından alınan görüşlerden hareketle Lawshe (1975)'in geliştirdiği Kapsam Geçerlik Oranı Metodundan yararlanılmıştır. KGO'nun hesaplanmasında şekildeki Kapsam Geçerlik Oranı Formülü (Lawshe, 1975; Akt. Taştepe ve Köksal Akyol, 2019) kullanılmıştır:

$$KGO = \frac{N_G}{N/2} - 1$$

Daha sonra Kapsam Geçerlilik Oranlarının ortalamaları alınarak kapsam geçerlik indeksi (KGİ) hesaplanmıştır. KGİ oranının .80'in üzerinde olduğu görülmüştür. Bu değer .80 ve üzerinde olmasının uygun olduğu ifade edilmektedir (Polit, Beck ve Owen 2007; Delgado-Rico, Carrtero-Dios ve Ruch, 2012). Bu durum; ölçek maddelerinin kabul edilebilir olduğu şeklinde yorumlanabilir.

3.1.2. Yapı Geçerliği

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) için ilk olarak "Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nden toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ve Bartlett Küresellik Testi hesaplanmış ve sonuçları

incelenmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri, veri matrisinin faktör analizi ve faktör çıkarma için uygun olup olmadığıyla ilgili olmadığı hakkında bilgi vermektedir (Büyüköztürk, 2019). Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin, 50'den küçük olması durumunda faktör analizinin devam ettirilmemesi gerekmektedir (Çokluk vd., 2021). Açımlayıcı faktör analizinde anlamlılık için gerekli olan gözlem sayısı 200 olduğunda faktör yükü 0,40 olarak verilmektedir (Hair 2005; Akt. Terzi, 2019). Bu araştırmanın çalışma grubuna ise 207 ebeveyn katılmıştır. Bu bağlamda faktör yük değeri 0,40 olarak belirlenmiş, faktör yük değeri 0,40'ın altında olan maddeler ve binişik maddeler dışlanarak analiz tekrar edilmiştir. Daha sonra serpilme diyagramı (Scree plot) ve öz değer sonuçları ile açıklanan toplam varyans oranları gözden geçirilmiştir. AFA sonucunda, Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği için üç boyutlu ve 15 maddeden oluşan bir yapıya ulaşılmıştır.

Çizelge 3.1'de Kaiser-Meyer-Olkin Testi (KMO) ve Bartlett Küresellik Testi değerleri verilmiştir.

Çizelge 3.1. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik testi sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Testi (KMO)		0,74
Bartlett Küresellik Testi	Ki-Kare	899,521
	Serbestlik Derecesi	105
	p	0,00

Çizelge 3.1 incelendiğinde, KMO değerinin ,74 olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Bartlett Küresellik Testi değerinin de anlamlı olduğu ($\chi^2= 899,521$ $p<.0,01$) bulgusuna ulaşmıştır. Ayrıca Bartlett Küresellik Testi'nde hesaplanan ki-kare değerinin anlamlı çıkması durumu uygun veri matrisinin olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2019).

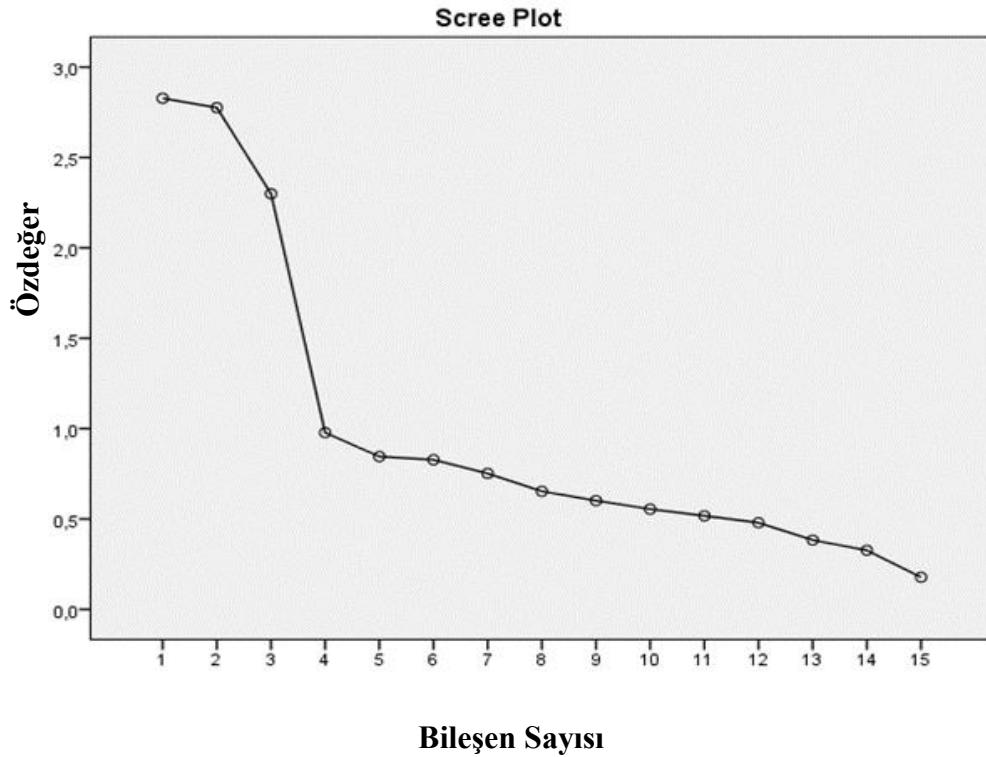
Çizelge 3.2'de *Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği*'ne ait açımlayıcı faktör analizi sonucunda belirlenen öz değer sonuçları ve açıklanan toplam varyans oranları verilmiştir.

Çizelge 3.2. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'ne ilişkin faktörler, öz değerleri ve açıklanan varyans oranları

	Öz Değer	Açıklanan Varyans	Toplam Açıklanan Varyans
1. Faktör	2,828	18,850	18,850
2. Faktör	2,776	18,507	37,357
3. Faktör	2,300	15,331	52,688

Çizelge 3.2 incelendiğinde, birinci faktörün varyansın, %18,850'sini, ikinci faktör %18,507'sini, üçüncü faktör ise %15,331'ini açıkladığı saptanmıştır.

Şekil 1'de *Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği* için faktör yapısını belirlemede kullanılan serpilme diyagramı (Scree plot) verilmiştir.

Şekil 3.1. Serpilme diyagramı (scree plot)

Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nin serpilme diyagramına (Scree plot) bakıldığında, dördüncü faktörden sonra grafiğinin düz bir yapı gösterdiği, bu

bağlamda faktörlere ait öz değer değerlerinin en fazla üç faktöre kadar farklılık gösterdiği bu nedenle üç faktörlü bir yapı ortaya koyduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Birinci faktörde bulunan; 1, 2, 3, 4 ve 5. maddelerin içeriklerinin, ebeveyn yeterliliğine yönelik olması nedeniyle bu faktör *yeterlilik boyutu* olarak isimlendirilmiştir.

İkinci faktörde bulunan; 6, 7, 8, 9, 10 ve 11. maddelerin içeriklerinin ebeveyn sorumluluğuna yönelik olması nedeniyle bu faktör *sorumluluk boyutu* olarak isimlendirilmiştir.

Üçüncü faktörde bulunan; 12, 13, 14 ve 15. maddelerin içeriklerinin ebeveyn duyarlılığına yönelik olması nedeniyle bu faktör *duyarlılık boyutu* olarak isimlendirilmiştir.

Çizelge 3.3'de *Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği*'nin varimax döndürme yöntemi kullanılarak elde edilen yük değerleri verilmiştir.

Çizelge 3.3. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği maddelerine ait dönüşümlü faktör yük değerleri

Deneme Formu Madde Numaraları	Nihai Ölçek Madde Numaraları	Faktörler		
		Faktör 1 Yeterlilik Boyutu	Faktör 2 Sorumluluk Boyutu	Faktör 3 Duyarlılık Boyutu
Madde 37	Madde 1	0,90		
Madde 36	Madde 2	0,84		
Madde 9	Madde 3	0,70		
Madde 35	Madde 4	0,66		
Madde 10	Madde 5	0,54		
Madde 13	Madde 6		0,77	
Madde 14	Madde 7		0,76	
Madde 15	Madde 8		0,70	
Madde 12	Madde 9		0,59	
Madde 23	Madde 10		0,57	
Madde 2	Madde 11		0,56	
Madde 19	Madde 12			0,85

Çizelge 3.3. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği maddelerine ait dönüşümlü faktör yük değerleri (devamı)

Madde 22	Madde 13	0,81
Madde 27	Madde 14	0,70
Madde 18	Madde 15	0,60

Çizelge 3.3 incelendiğinde, birinci faktörde yer alan maddelerin yük değerlerinin 0,54-0,90; ikinci faktörde yer alan maddelerin yük değerlerinin 0,56-0,77; üçüncü faktörde yer alan maddelerin ise yük değerlerinin 0,60-0,85 arasında değiştiği ve maddelerin binişik özellik göstermediği görülmüştür.

Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği maddelerin dönüşümlü faktör yükleri incelendiğinde, ölçeğin 15 madde ve üç boyuttan oluştuğu görülmektedir.

Doğrulayıcı faktör analizi, başlangıçta kurgulanmış bir yapının doğruluğunu belirlemek için çoğunlukla ölçek geliştirme sürecinde kullanılmaktadır (Karagöz, 2019). Çizelge 3.4’de *Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği*’nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları verilmiştir.

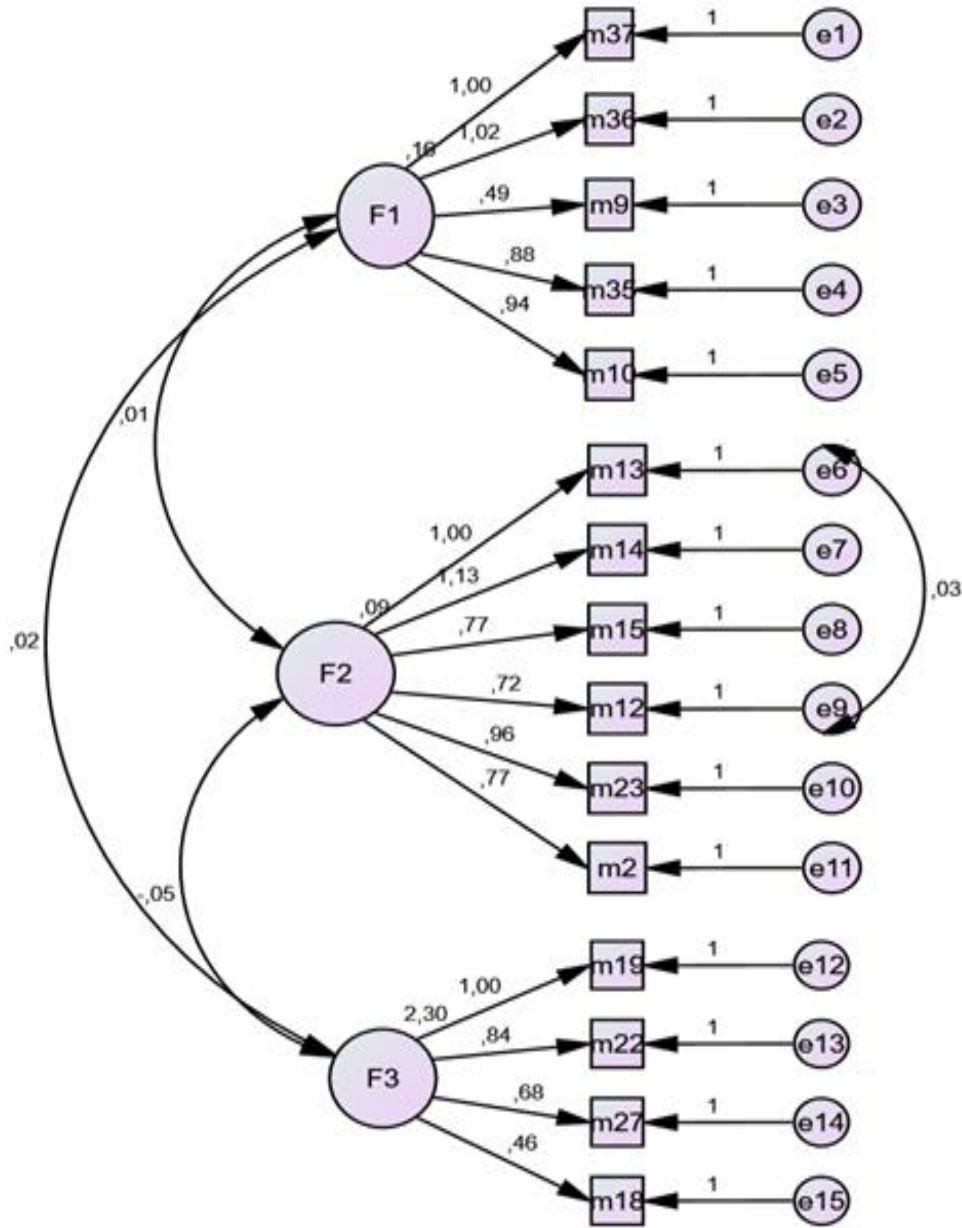
Çizelge 3.4. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Uyum İndeks	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Araştırma Bulgusu	Sonuç
χ^2/sd	0-2	2-3	1,107	Mükemmel Uyum
RMSEA	≤ 05	≤ 08	0,023	Mükemmel Uyum
RMR	≤ 05	≤ 08	0,055	Kabul Edilebilir Uyum
CFI	≥ 95	≥ 90	0,98	Mükemmel Uyum
NFI	≥ 95	≥ 90	0,90	Kabul Edilebilir Uyum
IFI	≥ 95	≥ 90	0,98	Mükemmel Uyum
GFI	≥ 90	≥ 85	0,94	Mükemmel Uyum
AGFI	≥ 90	≥ 85	0,92	Mükemmel Uyum

Seçer, İ. (2014).

Seçer (2014), χ^2/sd değerinin 0-2 ile arasında olmasının mükemmel uyum, 2-3 arasında olmasının ise kabul edilebilir uyum olduğunu; GFI değerinin $\geq .90$ olmasının mükemmel uyum, $\geq .85$ olmasının ise kabul edilebilir uyum olduğunu; AGFI değerinin $\geq .90$ olmasının mükemmel uyum, $\geq .85$ olmasının ise kabul edilebilir uyum olduğunu; IFI değerinin $\geq .95$ olmasının mükemmel uyum, $\geq .90$ olmasının ise kabul edilebilir uyum olduğunu; CFI değerinin $\geq .95$ olmasının mükemmel uyum, $\geq .90$ olmasının ise kabul edilebilir uyum olduğunu; NFI değerinin $\geq .95$ olmasının mükemmel uyum, $\geq .90$ olmasının ise kabul edilebilir uyum olduğunu; RMR değerinin $\leq .05$ olmasının mükemmel uyum, $\leq .08$ olmasının ise kabul edilebilir uyum olduğunu, RMSEA değerinin $\leq .05$ olmasının mükemmel uyum, $\leq .08$ olmasının ise kabul edilebilir uyum olduğunu belirtmektedir. Buna göre Çizelge 3.4 incelendiğinde, χ^2/sd değeri 1,107 olduğu için bu değer model mükemmel uyum gösterdiği ifade edilebilir. GFI değeri 0,94; AGFI değeri 0,92 olduğu saptanmış olup bu değerlerin $\geq .90$ ve üzerinde olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda modelin veriye mükemmel uyum sağladığı belirtilebilir. IFI değeri 0,98; CFI değeri 0,98 olduğu görülmektedir. IFI değerlerinin ve CFI değerinin $\geq .95$ ve üzerinde olup modelin veriye mükemmel uyum gösterdiği şekilde değerlendirilebilir. NFI değerinin 0,90'dır ve bu değer $\geq .90$ olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda modelin veriye kabul edilebilir düzeyde uyum sağladığı ifade edilebilir. RMR değeri 0,055 olup $\leq .08$ değeri ile karşılaştırıldığında modelin veriye kabul edilebilir uyum sağladığı söylenebilir. RMSEA değerinin ise 0,023 olduğu bu değer $\leq .05$ 'den küçük olduğu için modelin veriye mükemmel uyum sağladığı şeklinde yorumlanabilir. Genel olarak uyum indeks değerleri gözden geçirildiğinde modelin veriye uyum sağladığı söylenebilir.

Şekil 2'de *Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği*'ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizinin modeli verilmiştir.

Şekil 3.2. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği doğrulayıcı faktör analizi ölçme modeli

Bu bilgiler doğrultusunda “Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği” nin doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan uyum iyiliği değerlerinin testin daha önceden belirlenen üç faktörlü yapısını istatistiksel olarak desteklediğine ve bu yapıya genel olarak uyum sağladığına karar verilmiştir.

3.1.3. Güvenirlik Analizi

Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği yapı geçerliğinin sağlanmasından sonra 15 madde ile güvenirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin güvenirliğini değerlendirmek için 207 veri ile Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı incelenmiştir. Çizelge 3.5’de elde edilen değerler ayrıntılarıyla verilmiştir.

Çizelge 3.5. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği güvenirlik analizi sonuçları

Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı	
1. Faktör	0,69
2. Faktör	0,73
3. Faktör	0,75
Ölçek Toplam	0,61

Çizelge 3.5 incelendiğinde, ölçek toplam ve alt boyutlara yönelik güvenirlik katsayılarının 0,61-0,75 arasında değiştiği görülmektedir. Güvenirlik katsayısı için $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ‘ölçek oldukça güvenilir’ olarak ifade edilmektedir (Karagöz, 2019). Bu bağlamda ölçek toplam ve alt boyutlarına ilişkin değerler 0,61-0,75 arasında değiştiği için ölçeğin oldukça güvenilir olduğu şeklinde yorumlanabilir.

3.2. Ebeveynlerin Etik Davranışlarının Belirlenmesine Yönelik Ölçek Uygulama Bulguları

Bu bölümde, geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılan ve *yeterlilik boyutu*, *sorumluluk boyutu*, *duyarlılık boyutu* olmak üzere üç alt boyut ve 15 maddeden oluşan Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği kullanılarak, okul öncesi eğitime devam eden çocuğa (48-66 aylık) sahip 223 ebeveynin etik davranışları çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmiştir.

Çizelge 3.6. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği puanlarına ilişkin normallik testi sonuçları

	K-S	Sd	p	S-W	Sd	p	Çarpıklık	Basıklık
Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği	0,171	223	0,000	0,921	223	0,000	-0,427	-0,826

K-S: Kolmogorov Smirnov İstatistiği S-W: Shapiro-Wilk İstatistiği

Çizelge 3.6 incelendiğinde, Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği puanına ilişkin normallik testi sonucu normal dağılım göstermemektedir ($p < .05$). Ancak verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri -1.5 ile $+1.5$ aralığında olduğunda normal dağılım olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Dolayısıyla analizlerin parametrik testler aracılığıyla yapılmasına karar verilmiştir.

3.2.1. Ebeveynlerin Etik Davranışlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 3.7. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre T-Testi analizi sonuçları

	Cinsiyet	n (223)	\bar{X}	S	Sd	t	p
Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği	Kız	116	51,51	3.30	221	-1,054	.973
	Erkek	107	51,99	3.40			

* $p < .05$

Çizelge 3.7 incelendiğinde, Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği cinsiyet değişkenine göre erkek çocuğa sahip ebeveynlerin puan ortalamalarının ($\bar{x} = 51,99$) kız çocuğa sahip ebeveynlerden ($\bar{x} = 51,51$) daha yüksek olduğu ancak yapılan t-testi sonucuna göre farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($t = -1.054$, $p < .05$). Araştırmadan elde edilen bulgularda Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği bağlamında cinsiyete göre anlamlı farklılık olmaması durumu; değerler, ahlak, etik gibi kavramların evrensel olmasıyla yorumlanabilir. Değer eğitiminin amacı, çocukları evrenselleşmiş değerleri benimsemiş dünya vatandaşları ve ahlaklı bireyler olarak yetiştirmektir (Kaymak ve Öğretir Özçelik, 2020). Ebeveynler ise, çocuklarından iyi insan olmalarını beklemektedirler. Ebeveynlere göre iyi insan olma; topluma faydalı, büyüklerine karşı saygılı vb. olmaktır (Kılıç, 2013). Ancak çocukların saygılı, sorumlu bireyler olmaları yetişkinlerin saygılı ve sorumlu davranışlar göstermelerine bağlıdır (Kaymak ve Öğretir Özçelik, 2020). Genel olarak bu beklentinin içeriği cinsiyete göre farklılaşmamaktadır (Kılıç, 2013). Çünkü etik, “Ne yapmalıyım?” veya “Bu doğru olur mu?” sorularını soran herkesi ilgilendirmektedir (Haynes, 2002). Ayrıca Yeşilyurt (2011) yaptığı araştırmada, ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri ve bu beklentilerin karşılanma durumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum çalışma bulgumuzu destekler niteliktedir. araştırmanın

sonucunda; saygılı, sorumlu, iletişime ve işbirliğine açık olma vb. davranış beklentilerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır.

3.2.2. Ebeveynlerin Etik Davranışlarının Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 3.8. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre T-Testi analizi sonuçları

	Çocuk Sayısı	n (223)	\bar{X}	S	Sd	t	p
Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği	Tek çocuk	87	52,70	3.16	221	3.496	.001*
	İki veya daha fazla çocuk	136	51,13	3.33			

*p<.05

Çizelge 3.8 incelendiğinde; Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları arasında çocuk sayısı değişkenine göre tek çocuğa sahip ebeveynlerin puan ortalamalarının (\bar{x} =52,70) iki veya daha fazla çocuğa sahip ebeveynlerden (\bar{x} =51,13) daha yüksek olduğu yapılan t-testi sonucuna göre farkın anlamlı olduğu görülmektedir (t=3.496, p<.05). Araştırmadan elde edilen bulgularda Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği açısından tek çocuğa sahip ebeveynlerin puan ortalamalarının iki veya daha fazla çocuğa sahip ebeveynlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek olması durumu; ebeveynlerin değerler, ahlak, etik gibi kavramlara yükledikleri anlamların çocuk sayılarının artışına paralel bir şekilde değişmesi ile yorumlanabilir. Aile içindeki çocuk sayısının artışı ile daha fazla sorumluluk altına girme, maddi yükümlülüklerin artması, her çocuğa ilişkin gelecek kaygısı gibi stres faktörlerinin ebeveynlerin; çocuklarına, öğretmenlerine, okul idaresine, çocuklarının eğitim süreci dinamiğinde yer alan diğer veliler ile sınıftaki diğer çocuklara yönelik sergiledikleri davranışları etik bir çerçevede dengede tutma konusunda sıkıntı yaşamalarına sebep olabileceği düşünülmektedir. Tek çocuklu ailelerde beslenme ve giyim ihtiyacı ebeveynler açısından daha rahat sağlanabilmektedir. Dolayısıyla tek çocuklu aileler çok çocuklu ailelere oranla iyi bir yaşama ve eğitime sahip olabilmektedir (Yavuzer, 2019). Bununla birlikte; Yıldız (2019) yaptığı araştırmada, ebeveynlerin çocuk sayısı arttıkça değerler öğretimi yaklaşımlarının o oranda azaldığını saptamıştır. Bu durum araştırma bulgumuzu destekler niteliktedir.

3.2.3. Ebeveynlerin Etik Davranışlarının Anne Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 3.9. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği puanlarının anne öğrenim durumu değişkenine göre Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları

	Doğum Sırası	n (223)	\bar{X}	S	Sd	f	P	Anlamlı Fark
Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği	İlkokul	3	52,66	3,21	217	2.054	.072	-
	Ortaokul	14	51,85	3,27				
	Lise	53	50,62	4,08				
	Önlisans	29	51,79	2,98				
	Lisans	93	51,94	2,96				
	Lisansüstü	31	52,87	3,12				

*p<.05

Çizelge 3.9 incelendiğinde; Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları arasında anne öğrenim durumu değişkenine göre farkın anlamlı olmadığı görülmektedir [F= 2.054 p<.05]. Araştırmadan elde edilen bulgularda Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği açısından anne öğrenim durumu değişkeninde anlamlı sonuç çıkmaması durumu; annelerin eğitim durumlarının ahlaki davranış konusundaki yönelimlerini etkilemediği şeklinde açıklanabilir.

3.2.4. Ebeveynlerin Etik Davranışlarının Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 3.10. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği puanlarının doğum sırası değişkenine göre Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları

	Doğum Sırası	n (223)	\bar{X}	S	Sd	f	P	Anlamlı Fark
Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği	İlk çocuk	136	52,22	3,22	220	3.765	.025 *	1-3
	Ortanca veya ortancalardan biri	18	51,38	3,01				
	Son çocuk	69	50,89	3,53				

*p<.05 1: İlk çocuk, 2: Ortanca veya ortancalardan biri, 3: Son çocuk.

Çizelge 3.10 incelendiğinde; Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları arasında doğum sırası değişkenine göre farkın anlamlı olduğu görülmektedir [F= 3.765 p<.05]. Farkın hangi gruplar arasında kaynaklandığını belirlemek için Scheffe testi yapılmış, bu test sonucunda ilk çocuğu olan ebeveynler ile son çocuğu olan ebeveynlerin puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgularda Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği açısından doğum sırası değişkenine göre araştırmaya ilk çocuklarının ebeveyni olarak katılanların puanlarının araştırmaya son çocuklarının ebeveyni olarak katılanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olması durumu; etik kavramının içeriği ile ilişkilendirildiğinde; kişilere aile hayatından başlayarak gelişimsel olarak benimsendirmek istenen “değerler bütünü” tanımı karşımıza çıkmaktadır (Can ve Özdemir, 2019; Akt. Uzunöz, 2021). Bir başka ifadeyle etik; insanların davranışlarını kendilerine göre düzenlediği bir ilkeler sistemidir (Özbek ve Özer, 2012) Ebeveynlerin ilk sırada doğan çocuklarıyla sosyalleşme uygulamalarını tecrübe edip belirginleştirdikleri bilinmektedir. Bununla birlikte ilk doğan çocuk, kardeşleri doğmadan önce ebeveynlerini türlü zorluklarla başa çıkmaya ve ebeveynlik sürecine alıştırmaktadırlar (Trawick Smith, 2018). Dolayısıyla; araştırmadan elde edilen bu bulgu; çocuklarının eğitim süreçlerinde ahlaki değerlere uygun bir etik sistemi geliştirme noktasında ebeveynlerin ilk çocuklarının eğitim süreçlerinde daha titiz davranıyor olmaları ve çocukların eğitim süreçlerinde daha etik davranışlar sergilemeye özen gösteriyor olmaları ile yorumlanabilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları doğrultusunda sonuç ve öneriler sunulmuştur.

Bu çalışmada, okul öncesi eğitime devam eden 48-66 aylık çocuğa sahip ebeveynlerin etik davranışlarının değerlendirilebilmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek ve ebeveynlerin etik davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Ölçek geliştirme sürecinde, 38 maddeden oluşan *Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği*'ne son şekli verilerek, okul öncesi eğitime devam eden 48-66 aylık çocuğa sahip 207 ebeveyn araştırmaya dâhil edilmiştir. Ebeveynlerin etik davranışlarının belirlenmesinde ise, okul öncesi eğitime devam eden 48-66 aylık çocuğa sahip 223 ebeveyn çalışma grubunu oluşturmuştur.

Araştırma sonuçları;

- Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nin geliştirilmesine yönelik geçerlik ve güvenilirlik sonuçları,
- Ebeveynlerin etik davranışlarının belirlenmesine yönelik ölçek uygulama süreci sonuçları aşağıda sunulmuştur:

4.1. Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nin Geliştirilmesine Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Sonuçları

Açımlayıcı faktör analizinde (AFA), faktör yük değeri 0,40 olarak alınmıştır. Ayrıca faktör yük değeri 0,40'ın altında olan maddeler ve binişik maddeler analiz dışında bırakılarak tekrarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu için (n=207) *Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği* Kaiser-Meyer-Olkin Testi (KMO) değerinin (0,74) kabul edilebilir olduğu sonucuna ulaşılırken; Barlett Küresellik Testi (Barlett's Test of Sphericity) sonucunun ($\chi^2= 899,521$ $p<.0,01$) ise anlamlı olduğu bununla birlikte çok değişkenli normal dağılımının olduğu belirlenmiş, serpilme diyagramı (Scree plot) ve öz değer sonuçları ile açıklanan toplam varyans oranları

incelenmiştir. AFA sonucuna göre üç boyutlu ve 15 maddeden oluşan bir yapıya ulaşılmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda; χ^2/sd değeri 1,107, GFI değeri 0,94, AGFI değeri 0,92, IFI değeri 0,98, CFI değeri 0,98, NFI değeri 0,90, RMR değeri 0,055, RMSEA değeri ise 0,023 olarak bulunmuştur. DFA sonucuna göre saptanan bu uyum indeks değerlerine yönelik modelin veriye uyum sağladığı söylenebilir.

Güvenirlilik analizi sonucunda ise ‘‘Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği’’nin toplam ve alt boyutlara yönelik güvenirlilik katsayılarının 0,61-0,75 arasında değiştiği saptanmıştır. Bu bağlamda ölçeğin oldukça güvenilir olduğu ifade edilebilir.

4.2. Ebeveynlerin Etik Davranışlarının Belirlenmesine Yönelik Ölçek Uygulama Sonuçları

Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği puan ortalamaları arasında cinsiyet, anne öğrenim durumu, çocuk sayısı ve doğum sırası değişkenlerine göre ebeveynlerin etik davranışları incelenmiştir. Sonuç olarak, cinsiyet değişkenine bakıldığında erkek çocuğa sahip ebeveynlerin puan ortalamalarının ($\bar{x} = 51,99$) kız çocuğa sahip ebeveynlerden ($\bar{x} = 51,51$) daha yüksek olduğu; fakat t-testi sonucuna göre farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur ($t = -1.054, p < .05$). Anne öğrenim durumu değişkeni incelendiğinde farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır [$F = 2.054, p < .05$]. Çocuk sayısı değişkenine göre tek çocuğa sahip ebeveynlerin puan ortalamalarının ($\bar{x} = 52,70$) iki veya daha fazla çocuğa sahip ebeveynlerden ($\bar{x} = 51,13$) daha yüksek olduğu yapılan t-testi sonucuna göre farkın anlamlı olduğu görülmüştür ($t = 3.496, p < .05$). Doğum sırası değişkenine bakıldığında farkın anlamlı olduğu görülmüştür [$F = 3.765, p < .05$]. Farkın ilk çocuğu olan ebeveynler ile son çocuğu olan ebeveynlerin puan ortalamaları arasında anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

4.3. Öneriler

Bu araştırma, ‘‘Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği’’nin 48-66 ay ve okul öncesi eğitime devam eden 48-66 aylık çocuğa sahip ebeveynlerin etik davranışlarının değerlendirilebilmesinde kullanılabileceğini ortaya koymuştur. Ebeveynlerin etik davranışlarının değerlendirilmesi; okul-aile birliğinin desteklemesi, çocukların etik davranışların sergilendiği bir aile ve okul ortamında ve bu harmoni içerisinde

gelişimlerinin en önemli dönemi olan okul öncesi dönemde etik davranışları içselleştirmesi ve davranış haline dönüştürmesini sağlamada son derece önemlidir. Bu bağlamda, araştırmacılara, eğitimcilere ve ebeveynlere yönelik öneriler aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

4.3.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- “Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği”nin geliştirilmesi ve ebeveynlerin etik davranışlarının belirlenmesi Ankara ilinde, okul öncesi eğitime devam eden 48-66 aylık çocuğa sahip ebeveynler ile gerçekleştirilmiştir. “Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği” farklı örneklere uygulanarak çeşitli değişkenler ile arasındaki ilişki incelenebilir.
- Ebeveynlerin etik davranışlarını “Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği” ile değerlendirerek ebeveynlere etik davranışlar hakkında eğitim programları geliştirip uygulayarak etkisi araştırılabilir.
- Eğitimcilere, ebeveynlerin etik davranışları kazanmasında işbirliğine yönelik hizmet içi eğitimler verilerek bu eğitimlerin katkısı incelenebilir.
- Ebeveynler için etik davranışlar eğitimi hazırlanıp uygulanarak ebeveynlerin etik davranışlarına olan etkisi incelenebilir.

4.3.2. Eğitimcilere Yönelik Öneriler

- Eğitimin tüm kademelerinde (ilköğretim, ortaöğretim, ön lisans, lisans ve lisansüstü) etik davranışların kazanılması ile ilgili derslere müfredatta yer verilmesi sağlanabilir.
- Eğitimciler, aile katılım ve eğitim çalışmaları planlayıp uygulayarak ebeveynlerin etik davranışlarını destekleyebilirler.

4.3.3. Ebeveynlere Yönelik Öneriler

- Ebeveynlerin etik davranışların desteklenmesine yönelik verilen eğitimlere katılmaları sağlanabilir.
- Ebeveynler, çocukları ile müzeler, milli parklar, doğa gezileri ve botanik bahçeleri gibi farklı öğrenme ortamlarına ziyaretler gerçekleştirebilirler. Bu ziyaretler de çocukları ile sohbet edip, davranışlarıyla rol model olarak çocuklarının etik davranışlarına katkı sunmaları sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Abdullah, S. H. ve Raman, S. (2001). Quantitative and qualitative research methods: Some strengths and weaknesses. *Jurnal Pendidik Dan Pendidikan*, 17, 120–134.
- Aktaş Arnas, Y. (2002). Velilerin okul öncesi eğitime ve okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik tutumları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (10), 24-36.
- Aktan, C.C. (2009). Ahlak ve ahlak felsefesine giriş. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 38-59.
- Aydın, İ. (2017). *Yönetsel, mesleki ve örgütsel etik* (8. baskı). Ankara: Pegem.
- Atabey, D. (2018). A study into the effective communication and social skills of preschool children, inonu university. *Journal of the Faculty of Education*, 19(1), 185-199.
- Aydın, İ. (2019). *Eğitim ve öğretimde etik* (10. baskı). Ankara: Pegem.
- Aydın, İ. (2021). *Öğretmenlik meslek etiği eğitimi*. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. https://etik.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_09/22123247_OYgYretmenlik_Meslek_EtigYi_EgYitimi.pdf/ İndirme Tarihi: 01.11.2022.
- Ağmaz, R. F. (2021). Okul öncesi eğitimde etik. İçinde G. Ergen (Edt.), *Eğitimde ahlak ve etik* (ss.135-148). Ankara: Vizetek.
- Bronfenbrenner U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22(6), 723-742.
- Balat, G. U. ve Balaban, A. (2011). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Bayu Kusumandari, R. (2013). Character education model for early childhood based on e-learning and culture of java. *Indonesian Journal of Early Childhood Education Studies*, 2(1), 20-28.
- Bredkamp, S. Alat, K.(2015). Ailelerle etkili ortaklıklar oluşturmak (Çev: K. Alat). İçinde H.Z. İnan ve T. İnan (Çev. Edt.), *Erken çocukluk eğitiminde etkili uygulamalar* (ss. 204-233). Ankara: Nobel.

- Boon, H. J., ve Maxwell, B. (2016). Ethics education in Australian preservice teacher programs: A hidden imperative?. *Australian Journal of Teacher Education*, 41(5),1-20.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (26. baskı). Ankara: Pegem.
- Boone, B. (2020). *Etik 101* (Çev: S. Aktuyun). İstanbul: Say Yayınları.
- Belgin Aksoy, A., Özkan, H.K., Aksoy, M. ve Köycekaş, A. (2020). Güçlü ortaklık. İçinde A. Belgin Aksoy (Edt.), *Aile eğitimi ve katılımı* (ss.102-120). Ankara: Hedef CS Basın Yayın.
- Bartneck, C., Lütge, C., Wagner, A. ve Welsh, S. (2021). What is ethics. https://www.researchgate.net/publication/343611659_What_Is_Ethics/ İndirme Tarihi: 07.09. 2022.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (31. baskı). Ankara: Pegem.
- Coombe, K. ve Newman, L. (1997). Ethics in early childhood field experiences. *Journal of Australian Research in Early Childhood Education*, 1, 1-9.
- Cheung, C., ve Lee, T. (2010). Improving social competence through character education. *Evaluation And Program Planning*, 33(3), 255-263.
- Code of Ethics (2011). About early education. <http://www.early-education.org.uk/> İndirme Tarihi: 09.02.2020.
- Cohrssen, C., Church, A. ve Tayler, C. (2011). Victorian early years learning and development framework: Evidence paper. <https://www.education.vic.gov.au/Documents/childhood/providers/edcare/respectrelns.pdf/> İndirme Tarihi:04.02.2023.
- Chou, M. J., Yang, C. H., ve Huang, P. C. (2014). The beauty of character education on preschool children's parent-child relationship. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 143(2014), 527-533.
- Ćurko, B., Feiner, F., Gerjolj, S., Juhant, J., Kreß, K., Mazzoni, V., Mortari, L., Pokorny, S., Schlenk, E. ve Strahovnik, V. (2015). Ethics and values education - manual for teachers and educators. https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/ddcecf2-43ab-4a83-b0c1-70f7bcb8ddab/ManualTeachers_EN.pdf/ İndirme Tarihi: 23.03.2021.
- Cengiz, Ş., ve Duran, E. (2017). Analysis of values on preschool period children story and tale books. *Education and Science*, 42(191), 205-233.
- Cevizci, A. (2021). *Etik ahlak felsefesi* (4. baskı). İstanbul: Say Yayınları.

- Character Counts (2022). The six pillars of character. <https://charactercounts.org/character-counts-overview/six-pillars/>
İndirme Tarihi: 14.11.2022.
- Cameron, S., Wilks, M., Redshaw, J. ve Nielsen, M. (2022) The effect of moral character on children's judgements of transgressions. *Cognitive Development*, 63, 1-8.
- Çelebi, N. (2003). Ahlak, etik ve toplum. *Bilge (Yayın, Tanıtım, Tahlil Eleştirisi Dergisi)*, 10(39), 3-11.
- Çelikkaya, T., Başarmak, U., Filoğlu, S. ve Şahin, B. (2014). Teacher –parents' relations in the efficiency of the value education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 1106 – 1113.
- Çınkır, Ş. ve Nayır, F. (2017). Okul aile işbirliği standartlarına ilişkin veli görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 245-264.
- Çelebi Öncü, E. ve Ünlüer, E. (2018). Erken çocukluk eğitiminde ailenin rolü ve önemi. İçinde İ. Ulutaş ve S. Demiriz (Edt.), *Erken çocukluk eğitimine giriş* (ss. 252-272). Ankara: Pegem.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2021). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: Spss ve lisrel uygulamaları* (6. baskı). Ankara: Pegem.
- Delgado-Rico, E., Carrtero-Dios, H. ve Ruch, W. (2012). Content validity evidences in test development: An applied perspective. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 12(3), 449-459.
- Duran, A. ve Sariçam, H. (2016). The comparison of parents and preschool teachers' views about character and character traits in children. *The International Journal of Research in Teacher Education*, 7(3), 13-27.
- Dedeoğlu, C. (2020). Çocuk hakları açısından uyum ve davranış problemi olan çocukların tespiti ve çözüm yolları. İçinde E. Hareket (Edt.), *Disiplinlerarası yaklaşımla çocuk hakları* (ss. 181-198). Ankara: Pegem.
- Dahl, A., Martinez, M. G. S., Baxley, C. P., ve Waltzer, T. (2021). Early moral development: Four phases of construction through social interactions. İçinde M. Killen and J. Smetana (Edt.), *Handbook of moral development* (ss. 1-42.). Routledge. [https://people.ucsc.edu/~audahl/pub/Dahl_etal\(inpress\)Early%20moral%20development.pdf/](https://people.ucsc.edu/~audahl/pub/Dahl_etal(inpress)Early%20moral%20development.pdf/) İndirme Tarihi: 05.02.2023.
- Erkuş, A. (2012). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-I: Temel kavramlar ve işlemler*. Ankara: Pegem.
- Erikli, S. (2016). Development and implementation of a values education program for pre- school children. Master's Thesis. *Middle East Technical University, The Graduate School of Social Sciences*, Ankara.

- Erşan, Ş. (2019). Ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumundan ve öğretmenlerden beklentilerinin incelenmesi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2), 161-178.
- Ergüden, N., Doğan, A. ve Hastaoğlu, Z. Ş. (2020). Aile katılımının okul öncesi dönem çocuklarının benlik saygısı ve sosyal duygusal uyumu üzerindeki etkileri. *Nesne*, 8(17), 297-309.
- Ergen, G. (2021). Ahlak ve etik ile ilgili temel kavramlar: etik ve ahlak ile ilgili temel teoriler. İçinde G. Ergen (Edt.), *Eğitimde ahlak ve etik* (ss.1-23). Ankara: Vizetek.
- Francis B. ve Archer L. (2005). British–Chinese pupils’ and parents’ constructions of the value of education. *British Educational Research Journal*, 31(1), 89–108.
- Figar. N. ve Dordevic, B.(2016). Managing an ethical dilemma. *Economic Themes*, 54(3), 345-362.
- Gözütok, F. D. (1999). Öğretmenlerin etik davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1), 83-99.
- Günindi, Y. (2010). Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarına uygulanan sosyal uyum beceri eğitimi programının çocukların sosyal uyum becerilerinin gelişimine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Gunawan, R. (2017). The role of character education for early children in early childhood education programs in happy kids bogor Indonesia. *Advances in Social Science Education and Humanities Research*, 66,23-26.
- Güven, G. ve Efe Azkesin, K. (2018). Erken Çocukluk eğitimi ve okul öncesi eğitimi. İçinde İ. H. Diken (Edt.), *Erken çocukluk eğitimi* (ss.2-53). Ankara: Pegem Akademi.
- Gönç Şavran, T. (2018). Nicel ve nitel araştırmalarda kullanılan araştırma teknikleri. İçinde T. Gönç Şavran (Edt.), *Sosyolojide araştırma yöntem ve teknikleri* (ss:64-104). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Günay Bilaloğlu, R., ve Aktaş Arnas, Y. (2019). Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804-823.
- Günay, M. (2020). *Eğitimde ahlak ve etik* (1. baskı). İstanbul-Konya : Çizgi Kitabevi.
- Haynes, F. (2002). *Eğitimde etik* (Çev: S. Kunt Akbaş). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hasanah, U. ve Deiniatur, M. (2018). Character education in early childhood based on family. *Early Childhood Research Journal*, 1(1), 50-62.

- Ichendu, C. (2020). Morality and ethics in research. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 08(03), 171–174.
- Kök, M., Tuğluk, M.N. ve Bay, E. (2005). Okul öncesi eğitimin öğrencilerin gelişim özellikleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 294-303.
- Kandır, A. ve Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4(14), 33-38.
- Kesgin, A. (2009). Etik üstüne. *Dini Araştırmalar*, 12(35), 143-160.
- Krishnamurthy, P. (2011). An introduction to ethics. *SSRN Electronic Journal*.https://www.researchgate.net/publication/228237796_An_Introduction_to_Ethics/ İndirme Tarihi: 05.11.2022.
- Kılıç, A.Z. (2013). Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algısı ve çocuk yetiştirmeye etkileri araştırma raporu. <http://cocuk.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2020/02/EBEVEYNLERI%CC%87N-TOPLUMSAL-CI%CC%87NSI%CC%87YET-ALGISI-VE-C%CC%A7OCUK-YETI%CC%87S%CC%A7TI%CC%87RMEYE-ETKI%CC%87LERI%CC%87.pdf> İndirme Tarihi:11.01.2023.
- Kılınç, F.E. (2015). Okul Öncesi dönemde değerlerin kapsamı. İçinde S. Yağan Güder (Edt.), *Okul öncesi ve ilkökul döneminde değerler eğitimi* (ss.21-35). Ankara: Eğiten Kitap.
- Karoğlu, H. ve Ünüvar, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 231-254.
- Kayıran, D. ve Bağçeci, B. (2018). Needs analysis on values education programme for preschool students. *Journal of Education and Training Studies*, 6 (10), 69-73.
- KiPyon, B. (2018). A study on the probing solutions for the early childhood character education. *Asia-pacific Journal of Convergent Research Interchange*. <https://doi.org/10.21742/apjcri.2018.03.04>.
- Karagöz, Y. (2019). *SPSS-AMOS-META uygulamalı istatistiksel analizler* (2.baskı). Ankara: Nobel.
- Kocalar, E. ve Bay E. (2020). 2013 okul öncesi eğitim programının karakter eğitimi açısından değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1304-1319.

- Kaymak, N. ve Öğretim Özçelik, A.D. (2020). Evrensel değerler üzerine bir inceleme: Vikingler çizgi film örneği. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 26-43.
- Kayılı, G. (2020). Aile ve çocuk. İçinde K. Tepeli ve E. Durulap (Edt.), *Aile yaşam döngüsü* (ss.164-180). Ankara: Hedef CS Basın Yayın.
- MacCallum, R.C., Widaman, K.F., Zhang, S. ve Hong, S. (1999). Sample size in factor analysis. *Psychological Methods*, 4(1),84-99.
- Mahmutoğlu, A. (2009). Etik ve ahlak, benzerlikler, farklılıklar ve ilişkiler. *Türk İdare Dergisi*, 225-250.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2013a). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: Milli Eğitim.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2013b). Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberi (OBADER). Ankara: Milli Eğitim.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2013c). Çocuk gelişimi ve eğitimi ahlak gelişimi.http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Ahlak%20Geli%C5%9Fimi.pdf/ İndirme Tarihi: 25.11.2022.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2021). Eğitimciler için mesleki etik ilkeler. <https://etik.meb.gov.tr/www/egitimciler-icin-mesleki-etik-ilkeler/icerik/10/> İndirme Tarihi: 01.11.2022.
- National Association for the Education of Young Children [NAEYC] (2011). Code of ethical conduct and statement of commitment. https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/Ethics%20Position%20Statement2011_09202013update.pdf İndirilme Tarihi: 01.12.2022.
- Neslitürk, S. (2013). Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.
- Neslitürk, S., Özkal N. ve Dal S. (2015). 5-6 yaş çocuklarının değer kazanım süreçlerine anne değerler eğitimi programının etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 883-899.
- Onat Kocabıyık, O. (2014). Benlik ve ahlaki kimlik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12 (27), 261-280.
- Ok, S. (2016). Öğretmen ve ailelere göre okul öncesi eğitimde okul-aile işbirliğinin önemi, *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 32, 61-79.

- Öztürk, Ş. (2011) An investigation of the ethical decision- making of preschool teachers: A cultural study of a sample in Turkey. *Early Child Development and Care*, 181 (4), 517-534.
- Özbek, V. ve Özer, G. (2012). Küçük işletme sahiplerinin dindarlık düzeyleri, etik ideolojileri ve algıları arasındaki ilişkiler. *Balikesir University Journal Of Social Sciences Institute*, 15(27), 169-188.
- Öztürk Samur, A. ve Deniz, M. E. (2014). Effects of values education program on social emotional development of six year old children. *Journal of Theoretical Educational Science*, 7 (4) , 463-481.
- Özbey, S., Türkoğlu, D. ve Büyüktanır Buldur, A. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançlarının öğretmenlerin çocuk sevme düzeyleri ve bazı değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 323-344.
- Özen, S. (2015). Ahlak, ahlak teorisi ve bilimi, bilim ve iş ahlakı. *İş Ahlakı Dergisi*, 8(1), 109-149.
- Özel, E. ve Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 36, 9-34.
- Özkubat, S. (2018). Erken çocukluk eğitiminde etik. İçinde İ. Ulutaş ve S. Demiriz (Edt.), *Erken çocukluk eğitime giriş* (ss.568-591). Ankara: Pegem.
- Rimm-Kaufman, S. E. ve Pianta, R. C. (2005). Family-school communication in preschool and kindergarten in the context of a relationship-enhancing intervention. *Early Education and Development*, 16 (3), 287-316.
- Priest, C. (2007). Incorporating character education into the early childhood degree program: The need and one department's response. *Journal of Early Childhood Teacher Education*. <https://doi.org/10.1080/10901020701366723>.
- Polit, D. F., Beck, C. T., ve Owen, S. V. (2007). Is the CVI an acceptable indicator of content validity? Appraisal and recommendations. *Research in Nursing & Health*, 30, 459-467.
- Pieper, A. (2012). *Etiğe giriş* (Çev: V. Atayman ve G. Sezer). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Pekdoğan, S. ve Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (37), 59-72.
- Sharma, A. (1993).The ethics of parental participation in school management. <http://www.directions.usp.ac.fj/collect/direct/index/assoc/D770081.dir/doc.pdf> f/ İndirme Tarihi: 27.10.2020.

- Seçer, İ. (2014). Obsesif kompulsif bozukluk ölçeği çocuk formunun Türkçeye uyarlanması: Güvenirlik ve geçerlilik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 355-367.
- Sapsağlam, Ö. (2015). Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Shabas, S. (2016). Relationships between parents and preschool-age children attending kindergartens. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 233, 269-273.
- Seçer, İ. (2018). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci spss ve lisrel uygulamaları* (2.baskı). Ankara: Anı.
- Sarı, N. N. (2018). Okul öncesi dönemdeki çocukların ahlaki ve sosyal kural bilgileri ile annelerinin aile işlevlerine yönelik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Konya.
- Sigurdardottir, I., Williams, P. ve Einarsdottir, J. (2019). Preschool teachers communicating values to children. *International Journal of Early Years Education*, 27(2), 170-183.
- Saban, A. ve Çelik, G. (2020). Sınıf öğretmenlerinin yaşadığı etik ikilemler. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(228), 39-70.
- Sayar, K. (2021). *Yavaşla* (41. baskı). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Silay, N. (2022). Erken çocuklukta okul öncesinde karakter eğitiminin önemi. *The Journal of Academic Social Sciences*, 10(127), 95-108.
- Şen, M.L. (2019). *Kamu görevlileri etik rehberi*. Ankara: Kamu Görevlileri Etik Kurulu. <https://www.etik.gov.tr/egitim-materyalleri/> İndirme Tarihi: 01.11.2022.
- Tasdemir, A., Kus, Z. ve Kartal, T. (2012). Out-of-the- school learning environments in values education: Science centres and museums. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 2765 – 2771.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th edition). Boston: Pearson.
- Thornberg, R. ve Oğuz, E. (2016). Moral and citizenship educational goals in values education: A cross-cultural study of Swedish and Turkish student teachers' preferences. *Teaching and Teacher Education*, 55, 110-121.

- Tüfekci Akcan, A. (2018). Erken çocukluk eğitimi ve tarihsel gelişimi. İçinde İ. Ulutaş ve S. Demiriz (Edt.), *Erken çocukluk eğitime giriş* (ss.3-34). Ankara: Pegem.
- Trawick Smith, J. (2018). Ebeveynler, aileler ve çocuklar: Çok kültürlü bir bakış açısı (Çev: R. Olgan). İçinde B. Akman (Çev. Edt.), *Erken çocukluk döneminde gelişim [Çok kültürlü bir bakış açısı]* (ss.463-489). Ankara: Nobel.
- Terzi, Y. (2019). Anket, güvenilirlik-geçerlilik analizi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi İstatistik Bölümü, Samsun. <https://omu.edu.tr/> İndirme Tarihi:01.02.2022.
- Taştepe, T. ve Köksal Akyol, A. (2019). 36-47 aylık çocuklarda peabody motor gelişim ölçeği-2' nin uyarlama çalışması ve motor gelişimin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48 (223) , 61-82.
- Türk Dil Kurumu (2022). Güncel Türkçe sözlük. <https://www.sozluk.gov.tr/> İndirme Tarihi: 07.09.2022.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO] (2002). Framework for action on values education in early childhood. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128712/> İndirme Tarihi:19.01.2023.
- United Nations Children's Fund [UNICEF] (2002). *Çocuk haklarına dair sözleşme uygulama kitabı*. Ankara.
- Uzun M. ve Köse, A. (2017).Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338.
- Uzunöz, E. (2021). Duygusal zekânın etik davranış üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Bartın.
- Ülavere, P. ve Veisson, M. (2015).Values and values education in Estonian preschool child care institutions. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 17(2), 108-124.
- Ülavere, P. ve Tammik, A. (2017). Value education in estonian preschool child care institutions. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 19 (1), 129-146.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 207-223.
- Yeşilyurt, Z. C. (2011). Çocukları anaokuluna devam eden ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri ve kurumların bu beklentileri karşılama durumları. Yüksek Lisans Tezi. *Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Denizli.

- Yıldız, G. (2011). Muhasebe mesleğinde meslek etiği ve kayseri il merkezinde bir uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36, 155-178.
- Yavuzer, H. (2019). *Ana-baba ve çocuk* (29. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, M. (2019).Okul Öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynler için değerler eğitimi yaklaşımlarını değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi ve ebeveynlerin değerler eğitimi yaklaşımlarının belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Yıldırım, A. (2019). Öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Yolcu, O. ve Akar Vural, R.(2020). A scale development study on measuring science teachers' autonomy on curriculum. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 10(1), 29-52.
- Yalcin, M., Yalcin, F. A., Zehir, H., ve Zehir, K. (2020). The views of preschool pre-service teachers, in-service teachers and parents on pre-school education of values. *International Online Journal of Educational Sciences*, 12(4), 260-277.
- Zdanevych, L.V., Syrova, Y.V., Kolosova, S.V., Pyvovarenko, M.S. ve Kurhannikova, O.O (2020). Instilling the system of values in preschool children in the cultural and educational space. *Universal Journal of Educational Research*, 8(11B), 5991-5999.

EKLER

EK-1: Etik Kurul Kararı

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ

GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL KARARI

Toplantı Tarihi: 29/04/2021
Toplantı Sayısı: 2021/08
Karar No: 2021.04.04

Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu 29/04/2021 tarihinde Perşembe günü saat 10.00'da Prof. Dr. Sema ZERGEROĞLU'nun başkanlığında toplanmıştır.

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Doç. Dr. Seda SAKARYA'nın danışmanlığında yürütülecek olan Arş. Gör. Şeyma PEHLİVANOĞLU'nun yüksek lisans tezi "**Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Ebeveynlerin Etik Davranışlarının Belirlenmesi**" isimli başvurusu Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Yönergesinde belirtilmiş olan Etik İlkeleri gereğince değerlendirilmiştir.

KARAR: Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Doç. Dr. Seda SAKARYA'nın danışmanlığında yürütülecek olan Arş. Gör. Şeyma PEHLİVANOĞLU'nun yüksek lisans tezi "**Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Etik Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Ebeveynlerin Etik Davranışlarının Belirlenmesi**" isimli başvurusu Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Yönergesinde belirtilmiş olan Etik İlkelerine uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Sema
ZERGEROĞLU
Başkan

Prof. Dr. Sinan AYAN
Üye

Prof. Dr. Arif Alper
KIRKPANTUR
Üye

Doç. Dr. Oktay AYDIN
Üye

Doç. Dr. Mehmet Zahit
ADISEN
Üye

Doç. Dr. Meral SERTEL
Üye

Doç. Dr. Yasin DEMİRBAŞ
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Funda
IRLUGAN
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Birhan
OKTAŞ
Üye

EK-2: Araştırma İzni

Kırıkkale Ün. Gelen Evrak Tarih ve Sayısı: 12/03/2021-14942

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-22223020
Konu : Araştırma izni

11.03.2021

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

- İlgi: a) 22.02.2021 tarihli ve 7582 sayılı yazınız.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2020/2 nolu Genelgesi.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Eyma PEHL VANO LU'nun "**Okul Öncesi Dönemde Çocu u Olan Ebeveynler için Etik Davranışları De erlendirme Ölçe i'nin Geli tirilmesi ve Ebeveynlerin Etik Davranışlarının Belirlenmesi**" konulu tezi kapsamında merkez ilçelere bağlı bağımsız anaokullarında uygulanacak olan veri toplama araçları ilgilili (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali Yardımcısı
Millî Eğitim Müdürü

Ek:
Uygulama araçları (4 sayfa)
Dağıtım:
Gereği:
Kırıkkale Üniversitesi
Bilgi:
9 Merkez İlçe MEM

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (312) 306 89 30
E-Posta: istic06@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Emine Komuk
Unvan : ef
İnternet Adresi: ankara.meb.gov.tr Faks: _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden e033-0459-36e7-bc55-6516 kodu ile teyit edilebilir.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması: <http://dogrulama.kku.edu.tr/envision.sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BE6EBL9HP> adresinden yapılabilir.

EK-3: Ölçek Madde Örnekleri

ETİK DAVRANIŞLARI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

		Hiçbir Zaman	Nadiren	Ara sıra	Sık Sık	Her Zaman
1						
2	Diğer ebeveynlere rakibimmiş gibi davranırım.					
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9	Okul tarafından gönderilen anketleri ve formları özenle okurum ve doldururum.					
10.						
11	Veli toplantılarına zamanında katılırım.					
12						
13						
14						
15	Öğretmenin çocuğumun temel öz bakım becerilerini, çocuğumun yerine yapmasına izin vermem (ayakkabısını giydirmek, yemeğini yedirmek vb.).					

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Şeyma PEHLİVANOĞLU

Doğum Tarihi :

Yabancı Dil :

Eğitim Durumu :

Çalıştığı Kurumlar :

Yayınları :

Araştırma Alanları :